

Братислава Идвореан-Стефановић

СТАРИНСКА
ТКАЊА
И
ЗАБОРАВЉЕНИ
ПРЕПЛЕТАЈИ

Bratislava Idvorean-Stefanović

OLD WEAVES
AND
FORGOTTEN
INTERLACES

Музей Војводине Нови Сад
The Museum of Vojvodina Novi Sad

Братислава Идвореан-Стефановић

Изложба
СТАРИНСКА ТКАЊА И
ЗАБОРАВЉЕНИ ПРЕПЛЕТАЈИ

Bratislava Idvorean-Stefanović

Exhibition
OLD WEAVES AND
FORGOTTEN INTERLACES

Музеј Војводине
The Museum of Vojvodina

СТАРИНСКА ТКАЊА И ЗАБОРАВЉЕНИ ПРЕПЛЕТАЈИ

Тематска изложба Септембар/Октобар 2014.

Аутор изложбе и каталога
Братислава Идвореан-Стефановић

Издавач
Музей Војводине, Нови Сад, Дунавска 35

Главни и одговорни уредник
Др Агнеш Озер

Рецензент
Др Мирјана Марковић

Лектор
Меланија Блашковић

Превод на енглески језик
Мирјана Иванчев

Ликовно и техничко решење изложбе и публикација
Драган Јеринић и мр Драган Радовановић

Конзервација
Одсек за конзервацију текстила
Музеја Војводине

Штампа илустрација и текстова на изложби
Атеље 31, Нови Сад

Сарадња на постављању изложбе
Гордана Јолић
Техничка служба Музеја Војводине
Удружење ткаља Новог Сада

Илустрације
Архивске фотографије
Аутори фотографија
Милица Ђукић, Љиљана Живковић,
Братислава Идвореан-Стефановић

Коректура
Братислава Идвореан-Стефановић

Графичка припрема
Гордан Блаžин и Рајна Миловић
Штампа
Maxima graf, Петроварадин, Владана Деснице 13
Тираж 500
ИСБН 978-86-87723-55-9

Штампање ове публикације су финансирали Министарство културе и информисања Републике Србије и Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање АП Војводине

OLD WEAVES AND FORGOTTEN INTERLACES

Thematic Exhibition September/October 2014.

The author of the Exhibition and Catalog
Bratislava Idvorean-Stefanović

Publisher
Museum of Vojvodina, Novi Sad, Dunavska 35

Editor in Chief
Agneš Ozer PhD

Reviewer
Mirjana Marković PhD

Copy editor
Melanija Blašković

Translation into English
Mirjana Inančev

The author of the Design Project
Dragan Jerinić, Dragan Radovanović M.Sc.

Conservation:
The Department of Conservation of the Museum of
Vojvodina

Exhibited photographs and texts printed by
Atelier 31, Novi Sad

Cooperation on the construction
of the Exhibition
Gordana Jolić
The technical Department of the Museum of Vojvodina
The Weaver Association Novi Sad

Illustrations
Archive Photographs by
Photographs
Milica Đukić, Ljiljana Živković
Bratislava Idvorean-Stefanović

Proofreading text
Bratislava Idvorean-Stefanović

Prepress
Gordan Blažin and Rajna Milović
Printed by
Maxima graf, Petrovaradin, Vladana Desnice 13
Circulation 500
ISBN 978-86-87723-55-9

This publication was financed by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia and the Secretariat for Culture and Media of the Autonomous Province of Vojvodina

Братислава Идвореан-Стефановић

**СТАРИНСКА
ТКАЊА
И
ЗАБОРАВЉЕНИ
ПРЕГЛЕТАЈИ**

Bratislava Idvorean-Stefanović

**OLD WEAVES
AND
FORGOTTEN
INTERLACES**

Музеј Војводине 2014. The Museum of Vojvodina
Нови Сад Novi Sad

Садржај

Увод	5	Introduction
Старинска ткања	8	Old weaves
Заборављени преплетаји	40	Forgotten interlaces
Резиме Проекта	72	Project summary
Коришћена литература	73	References
Старински преплетаји на савременим разбојима	74	Traditional interlaces on modern looms

Contents

УВОД

Изложбом СТАРИНСКА ТКАЊА и ЗАБОРАВЉЕНИ ПРЕПЛЕТАЈИ заокружују се резултати систематских истраживања у оквиру концепције рада Одсека заната и домаће радиности на тему архаичних текстилних традиција мултиетничке Војводине.

На циљу смо проглашени пре десетак година колико траје Пројекат припреме изложбе иницијалног назива: Мултиетничка слика традиционалног ткања у Војводини, кључног значења: *некад типично, сада заборављене ткачке традиције мултиетничке Војводине.*

Реализација дугогодишњег етнолошког пројекта маркира два синтетизована резултата - Изложбу која треба да изнесе неке некад типично, а данас изобичајене елементе текстилних традиција; Док публикација *Ткање структуре – Преплетаји ткања* доноси класификацију техника ткања ослоњену на актуелне универзалне типологије ткачких преплетаја и дефинисање тканих структура те тако израста из оквира једне локалне типологије, у базични каталог за идентификацију ткачких преплетаја и интерактивна проучавања ткања.

Актуелна презентација на тему старинских тканих текстила и изобичајених ткачких преплетаја баца светло на поједине архаизме из текстилних фондова кроз њихове форме и функције које су одавно изобичајене, те сада углавном непознате савременицима. Изузетне споменичке вредности покретне материјалне текстилне културе овде су и у фокусу заштите садржаја и појава нематеријалне културне баштине. Изложене музеалије представљене су у одговарајућем садржајном и хронолошком контексту архивских фотографија. Тако би реална и имагинарна значења ових архаизама могла изронити из дубина фондова традиционалне симболике. Стога ово може бити прилика да се сагледа низ анахроничних призора са музеалијама (настајалим од средине 19. до првих деценија 20. века) репрезентима хетерогених текстилних традиција Војводине, у тематској експозицији, крајем 2014. године.

Етнолошки ликовни извори који дају визуелни контекст изобичајеним предметима и појавама су фотографије снимане почев од 1900. године до средине 20. века. Осим дела анонимних аутора низ фотографија снимили су заслужници наше етнологије и музеологије: Н. Зега, др Р. Симоновић, М. С. Филиповић, Ј. Цибула, Ј. Јанко, Ј. Розвалд, Ј. Пап, Р. Николић, В. Милутиновић, М. Босић, М. Малуцков ...

INTRODUCTION

Exhibition "OLD WEAVES" and "FORGOTTEN INTERLACES" completes the results of the systematic research carried out by the Department of Crafts and Home Manufacturing in the field of archaic textile traditions of multi-ethnic Vojvodina.

It is the completion of the goal defined some ten years ago, which has been the duration of the exhibition project initially entitled "Multi-ethnic image of traditional weaving in Vojvodina", whose essence was to present once typical and now forgotten weaving traditions of multi-ethnic Vojvodina.

The completion of the long-term ethnological project marks two synthesized results - the Exhibition, whose goal it is to present once typical and now forgotten elements of textile traditions, and the publication entitled *Textile Structures – Weave Interlaces* that brings a classification of weaving techniques resting on current universal typologies of weave interlaces and definitions of textile structures, thus growing out of the framework of a local typology and becoming a basic catalogue for the identification of weave interlaces and interactive exploration of weaving.

The current presentation of antique woven textiles and no longer used weave interlaces sheds some light on certain archaic elements of textile funds through their forms and functions that became obsolete long ago, and are thus largely unknown nowadays. Exceptional historical value of movable material textile culture is in the focus of the protection of contents and phenomena of non-material cultural heritage. The exhibits presented are shown in relation to the context of the chronology and content of archive photographs. This way, the real and imaginary meaning of these archaisms can emerge from the depths of the traditional symbolism. In that respect, this can be viewed as a rare opportunity to grasp a series of anachronistic scenes with exhibits (made between the mid-19th and the first decades of the 20th century) representing heterogeneous textile traditions of Vojvodina, in a thematic exposition, in late 2014.

Ethnological visual sources that land visual context to the objects and phenomena no longer in use consist of photographs taken from the early 19th till the mid 20th century. Besides the works by anonymous authors, a number of photographs were taken by our prominent ethnologists and museologists: N. Zega, Dr. R. Simonović, M. S. Filipović, J. Cibula, J. Janko, J. Rozvald, J. Pap, R. Nikolić, B. Milutinović, M. Bosić, M. Maluckov...

Првобитно, све потребе човека подмириване су производима од материјала из окружења (земља, метали, биљке и животиње). Временом, избор природних сировина се ширио са развојем доместиификације биљака и животиња (воће, поврће, месо, јаја, млеко, као и културе наменски гајене сировине за даљу производњу). Исте врсте прасировина препознајемо и данас као еколошке материјале.

Већ су носиоци неолитских култура на овим просторима познавали текстилне материјале и користили их за израду тканина, првенствено од лана и вуне. Лан је давао чисто целулозно влакно које је прерађивано у најфиније предиво меких и глатких нити свиленкастог сјаја, које је коришћено првенствено за израду летње свечане одеће и украсног покућства. Кудеља је такође целулозно влакно из стабљике конопље, или знатно дуже, грубље и јаче у односу на ланено влакно. Кудељно платно је погодно за радну одећу, свакодневну постельину и употребни текстил. Почетком 20. века пласман великих количина индустријски прерађеног памука, од грубог фитиљаша до најфинијег свиленца, пронира и на наше просторе, те се фино памучно платно тка и на војвођанском селу. Производња лана практично се напушта, а кудеље се свела на потребе где је кудеља била незаменима, као за куђељну основу у хилимарству, технички текстил или ужарију. Почек од припитомљавања овце, овчија вуна је аутентична текстилна сировина ових простора. Вуна одржава телесну температуру, мека и удобна, коришћена је за разноврсне одевне предмете и меко покућство. Савршено прима боје те је идеалан материјал за разнобојно предиво. У вуни се развија раскошна разнобојна орнаментика у најразноврснијим ткачким техникама.

У старије време, жене су саме преле, ткале и шиле сви текстил потребан домаћинству. За летњу одећу су ткана различита платна у двонитним техникама, од танког или дебelog памука, као и у украсним комбинацијама тањих и дебљих нити. Лети су припремане велике количине основе, а зими се ткало и одлагало платно у трубама као породична залиха. За зимску одећу је припремано густо вунено ткање *четворак*, да би се од њега ваљало сукно. Ови типови домаће метраже, првенствено за практичну употребу, једноставни су у техничком и ликовном погледу. За разлику од тога, комадни текстил је препун разноврсних колористичких и орнаменталних садржаја.

Initially, all human needs were covered using products made of materials from the surroundings (earth, metals, plants and animals). Over time, the choice of natural raw materials expanded with the domestication of plants and animals (fruit, vegetable, meat, eggs, milk, as well as cultures bred specifically for further production). These very types of ancient raw materials are nowadays recognized as ecological materials.

Even carriers of Neolithic cultures in these parts were already familiar with textile materials, using them in the production of fabric, primarily wool and linen. Flax gave pure cellulose fibre that was processed into finest yarn of soft, smooth threads with silky glow, used primarily for ceremonial clothes and ornamental homestead items. Hemp fabric is another type of cellulose fabric, made of hemp stem, but significantly longer, rougher and stronger than linen. Hemp fabric is good for working clothes, everyday bed sheets and non-decorative textile. In the early 20th century, large amounts of industrially processed cotton reached our part of the world, ranging from rough "wick fabric" to soft "silky fabric", and the fine cotton materials found their use in Vojvodinian countryside. Flax production was practically abandoned, and hemp fabric only survived in the areas where it was irreplaceable, such as for making hemp warps for carpets, technical textile or in rope production. Since the domestication of the sheep, wool became an authentic raw material for textiles from these parts. Wool preserves body temperature, it is soft and comfortable, and was used for various garments and soft household objects. It perfectly absorbs colour, which makes it an ideal material for multi-coloured yarns. Wool has led to the development of opulent multi-coloured ornamentation in various weaving techniques.

In the olden days, women used to spin, weave and sew all the textile needed in the household. For summer clothes various textiles were woven using two-harness techniques, from thin or thick cotton, as well as in different combinations of thin and thick threads. In summers, large amounts of warp were prepared, and in winters the fabric was woven and stored in rolls as family stock. For winter clothes, dense woollen weaved fabric, named "*četvorak*", was prepared, to be used for rolling textile. These kinds of homemade textile, primarily for practical use, are simple, both technically and visually. Unlike them, individually woven textiles pieces are rich in diverse coloristic and ornamental contents.

По правилу, за одређене типове текстилија временом су усвајани одговарајуни украсни концепти и техничка решења. Ипак, различите намене одређених предмета, њихови облици и укус ткаље или поручиоца, условљавали су и изналачење нових начина за извођење примењене орнаментике. Геометријски мотиви су најчешћи елементи који се варирају облицима, димензијама и бојама и комбинују у одређену целину, а при чему је начин конструисања и слагање боја индикација националног стила. Од средине 19. до краја 20. века, главно обележје народне орнаментике у Војводини су реалистички представљени цветни мотиви, како клечањем у вуни, например, на сликовитим *хилимима на венце*, тако и у развијеним цветним лозицама и букетима утканим у белину сватовских пешкира.

Архаични панонски хаљетци и ткано покућство које ми данас познајемо из музејских фондова, највећим делом у себи носе карактеристике, више или мање, суштинске односно формалне и естетске из прајавних времена. Такви су примери пратекстилије од кудеље као сламарица, или сукнена кабаница; док су други примери преобликовани утицајима култура које су се смењивале на овим просторима, од најстаријих времена, све до позних фаза развоја. Тако су у народном одевању посебно значајни словенски елементи, затим утицаји из доба Војне границе, као и грађанско одевања, по коришћеним материјалима, кројевима, орнаментици: Плави гуњци са усправним *колиром*, банатски *дороц*, или праобућа од текстила, шарани су одређеним бојама регименти; чојана *рекла* задржава крој али се израђује од сукна; Сукнене чакшире са дашчицом, као на официрским панталонама.

Од средине 19. века, директни утицаји средњоевропске текстилне индустрије, проузроковали су различите процесе промена у локалним, а посебно у етничким срединама на тлу Војводине. Модернизација производње, продор нових естетских стандарда, првенствено у имућније слојеве становништва, током друге половине 19. века кулминира око 1900. године са напуштањем кућног ткања у делу овдашњих етничких средина. Пројектима укључивања сеоских ткаља недирнутих акултурационим процесима, у неким срединама се оживљава кућно ткање кроз организацију кућне индустрије.

As a rule, certain decorative concepts and technical solutions were adopted over time for specific types of textiles. However, different uses of specific objects, their forms and the weaver's or buyer's taste also led to the invention of new ways for the creation of applied ornamentation. Geometrical motives are the most common elements with various forms, dimensions and colours, combined into specific entities, while the way of construction and the selection of colours indicate the national style. From the mid-19th till the late 20th century, the main characteristic of the folk ornamentation in Vojvodina consisted of realistically represented floral motives, e. g. using technique with silts, on picturesque carpets with "wreaths", or in developed floral vines and posies woven into white wedding towels.

Archaic Pannonian vests and woven household items that we know from museums usually exhibit the characteristics, essential or formal or aesthetical, dating from ancient times. Examples for that can be found in ancient textile items made of hemp, such as straw mattresses, or woollen rain coats; at the same time, some other examples changed due to the influences of cultures that existed in these parts, from the oldest times till the late stages of development. Slavic elements are of particular significance in popular clothing, as well as influences from the time of the Military Frontier, as well as city garments, with typical materials, patterns and ornamentation: Short blue vests with vertical collars, "dorots" vests from Banat, foot wraps made of textile or early footwear painted in the colours of specific regiments; women's serge vests kept its structure but were instead made of wool; thick wool trousers with a stripe, e. g. on officers' trousers.

Since the mid-19th century, direct influences of Central European textile industry caused various changes in local, and especially in ethnic communities in Vojvodina. Modernised production, arrival of new aesthetical standards, primarily for the wealthy classes, in the second half of the 19th century, culminated around the year 1900 when home weaving was abandoned in some local ethnic communities. Projects involving village weavers untouched by acculturative processes have led to a revival of home weaving in some communities, by means of the introduction of home industry.

СТАРИНСКА ТКАЊА

OLD WEAVES

Архаизми текстилних традиција кроз низ асоцијација на некада свакодневне призоре из народног живота са облицима текстилија какви су тада били у најширој употреби:

1. Сватовска чутура из 1850. године окинена пешкирима украшеним раскошним ткачким техникама, око 1900;

2. Девојачки горњи хаљетак *оплећак* какви су регистровани у периоду од 1870-их до 1910. Конкретно, примерак са додатним паром рукава са минуциозно тканом орнаментиком, из Жабља 1876;

3. Комплет прегача и појасева за двопрегачно опасивање; траг из далеке старине развоја женског одевања;

4. Обојци као прастар облик текстилне обуће, након фазе граничарског одевања 18. и 19. века, још су виђани на ногама стараца средином прошлог века;

5. Раскошан ритуални комплет беле ношње од *боранца* какав је на малом Шокцу на дан причасти;

6. Мала ткана буњевачка *сукнена* прегача, материјални траг динарског порекла из слоја далеко пре *свиленог рува*;

7. Примери децентног ткања одраз симболије традиције Русина, какви се чувају као породичне реликвије;

8. Серија старинских ткања која илуструје развијен ткачки занат, а делом и домашу радиност Мађарица из средине 19. века где се нашао и један типичан русински пешкир из мађарске куће у Дорослову, дар куму Мађару на русинској свадби око 1900. године.

9. Рефлексије вековних ткачких традиција, пореклом из матичних земаља, неговане међу Словакињама до генерација које су сада на измаку;

10. Свечано опремљен кревет српске куће са развојним слојевима од праисторијске сламарице до *хилима*, култие украсне прекривке 19. века. Фотографија из Црепаје 1894. показује и слојеве изнад *хилима*, најновије средњоевропске утицаје;

11. *Комарник* лети у *гонку* штитио је главу куће од напасти, а породиљу и новорођенче од *злих очију*, док је данас само у сећањима најстаријих;

12. *Кићани* биљац прастаро сточарско текстилно добро, доспева са динарским досељеницима на ове просторе. Данас, као и сви претходни примерци ове серије архаизама, углавном *станује* у нематеријалним садржајима традиција.

Archaisms of textile traditions through a series of associations to once common sights of the folklife with forms of fabric which were most widely spread at the time.

1. The wedding flask from 1850 decorated with towels ornamented with lavish weaving techniques, around 1900;

2. Maiden blouse like the ones registered in the period from 1870s to 1910. Specifically, a sample with additional pair of sleeves with meticulously woven ornamentation, from Žabalj 1876;

3. A set of aprons and two belts; a trail from the history of the development of women's style of clothing;

4. Foot wraps as an ancient form of textile footwear, after the phase of frontiersmen style of clothing in the 18th and 19th century, could only be seen on the feet of old men in the middle of the last century;

5. Lavish ritual white costume made from puckered homemade cloth worn by a boy from the Sokac ethnic group on the day of his communion;

6. A small woven felt apron belonging to the ethnic group Bunjevci, material trail originating from the Dinara region from the layer long before silk costumes;

7. Samples of decent weaving reflecting the symbols of Ruthenian tradition, nowadays preserved as family relics;

8. A series of old traditional weaves illustrating developed weaving craft, but also home weaving of Hungarian women from the mid 19th century; where a typical Ruthenian towel from the Hungarian house in Doroslovo was found. It was a gift to a Hungarian best man at the Ruthenian wedding around 1900.

9. Reflections of centuries-old traditions originating from motherlands cherished up to the present, but passing generations;

10. Festively equipped bed of the Serbian house with development stages, from pre-historic paillasse (straw mattress) up to *kilim*, tapestry woven bed cover in the the 19th century. Photo from Crepaja 1894 also shows layers above the kilim, the latest Central European influences;

11. Awning mosquito net in the porch (*gonk*) was protecting the head of the household in the summer from pests, and new mothers and newborns from the evil eye, while nowadays it remained only in the memories of the elderly;

12. Bed cover with tufts of wool, an ancient textile, was brought to this region from by immigrants from the Dinara mountin region. Today, like all previous samples of this series of archaisms, it is mainly a part of non-material content of traditions.

Аноним, *Легијаши*
из Павлиша, у
Банату, снимљени у
Вршцу, почетком
20. века, ГМ Вршач,
нег. бр. 2400,
фот. бр. 619.

Позивање у сватове

У четвртак пред свадбу у младожењиној кући се кити чутура и одатле иде буклија. Позивач (буклијаш, легијаш, фифер) је момков рођак обично брат или говорљив друг сналажљив у свакој прилици. Негде је у групи и сам младожења, а ваљало је да буде и један млађи момчић.

Традиционални елементи опреме позивача су украсно везано бело платно за кошуљу, затим чутура са вином или ракијом окићена рузмарином или шимширом као и свечана клечана торба за добијене дарове. Уз поздрав позивач говори кога жене, када и где је скуп сватова и даје чутуру да се наздрави за срећу младенца. Ближа родбина даје за младожењу кошуљу, остали везују пешкир за чутуру, а кад се накупи пуно пешкира, пребацују их преко торбе или завијају око себе. Негде се поред пешкира дају и плетене чарапе за младожењу. Главне сватовске часнике (кума, старог свата, војводу или *чауша, башу* или девера) и најближу родбину, позивају момкови родитељи са *колачем, јабуком* и чутуром.

Anonym, Inviters to a wedding from Pavliš, shot in Vršac, at the beginning of the 20th century, owned by the City Museum of Vršac, neg. no. 2400, photo no. 619.

Inviting guests to a wedding

On Thursday before the wedding, a flask is decorated in a groom's home, from which the procession for inviting guests to a wedding (buklija) sets off. The inviter is the groom's cousin usually brother or a talkative, resourceful friend. Somewhere in this procession group is the groom himself, and there should also be one younger lad.

Traditional elements of the inviter's equipment are decoratively tied white cloth for a shirt, a flask with wine or brandy decorated with rosemary or boxwood together with a festive tapestry bag for gifts. The inviter announces who is being married, where and when guests should gather and he gives the flask to toast to the newlyweds. Close relatives give a shirt for the groom, while the others tie a towel to the flask. When there are too many towels, inviters put them on their bag or wrap them around themselves. Some people also give knitted socks for the groom. Honoured guests (bestman, bridesman, duke, groomsman or the closest relatives, are invited by groom's parents with a traditionally made bread, apple or flask.

1. Пешкир од сади платна, *заткиван*, Срби, Ковиль, Бачка, око 1900. Набавка М. Малуцков, 1976, од Мирославе Вујановић. Димензије: 186x45 см, инв. бр. 8691.

2. Пешкир за икону, Срби, Зрењанин, ткан од *свиленог* памука 200 у пакли (1 kg), уткане шаре *иконице*. Набавила М. Славнић 1949, од Јулке Тешинћ. Димензије: 290x50 см, инв. бр. 320.

3. Сватовски пешкир, Срби, Купиново, Срем, 1895, усновано *шотии* платно *мисир гостодски*, (египатски). Орнаменти изведени у зев, крајеви украпени шлингерајем. Поклон Анђе Опарушић набавила Марија Славнић 1947. Димензије: 260x43 см, инв. бр. 35.

4. Пешкир, Срби, Лапарак, Срем. Ткала за себе Ковинка Живановић 1911; продао њен син Рајко 1957. Шаре *вазе, тулipани и лоза* изведене су *на даску са петљом*. На крејевима је вез на куповном платну. Димензије: 353x41 см, инв. бр. 2325.

5. Украсни пешкир (Земун) од уснованог платна, са шаром на даску и хекланом чипком на крајевима. Поклон АФЖ Нови Сад 1948. Димензије: 314x49 см, инв. бр. 299.

6. Пешкир Срби, Параге, Бачка, од танког сади платна, шара цветна лоза са ружама изведена на даску. Поклон гђе Рајковић из Новог Сада, посредством Матице српске 1952. Димензије: 146x50 см, инв. бр. 960.

1. The towel made of thin cotton, shuttled, Serbs, Kovilj, Bačka, around 1900. Purchased by M. Maluckov, in 1976, from Miroslava Vujanović. Dimensions: 186x45 cm, inv. no. 8691.

2. The towel for an icon, Serbs, Zrenjanin, woven from silky cotton 200 per packet (1kg), woven patterns are little icons. Purchased by M. Slavnić in 1949 from Julka Tešić. Dimensions: 290x50 cm, inv. no. 320.

3. A towel, gift in a wedding ceremony, Serbs, Kupinovo, Srem, 1895, warp stripes on šotis or misir, seems like it's from Egypt. Ornaments are derived in a shed, ends are decorated with embroidered hem. A present from Anda Oparušić, acquired by Marija Slavnić in 1947. Dimensions: 260x43 cm, inv. no. 35.

4. A towel, Serbs, Laćarak, Srem. Woven by Kovinka Živanović for her own needs 1911; sold by her son Rajko in 1957. Pattern of vases, tulips and vine were performed using the shed-rod with a loop. There is an embroidery on the edges made on the industrial cloth. Dimensions: 353x41 cm, inv. no. 2325.

5. Decorative towel (Zemun) made of warp stripped plain weave,, with a shed-rod pattern and crocheted laces at edges. A gift from the AFŽ association Novi Sad in 1948. Dimensions: 314x49 cm, inv. no. 299.

6. A towel, Serbs, Parage, Bačka, made of thin cotton, floral vine with roses made using the shed-rod. A gift from Mrs Rajković from Novi Sad, through Matica Srpska in 1952. Dimensions: 146x50 cm, inv. no. 960.

7. Сватовски пешкир, Срби, Чуруг, Бачка, 1909. Усновано платно, шаре *на листове*, уткане плавим памуком. На крајевима чипка од белог вула, *са гомбама*. Поклон Милице Ђесаров 1947. набавила Марија Славнић. Димензије: 134x47,5 см, инв. бр. 41.

8. Пешкир спремљен за кићење свекрове за преге Срби, Гргуревци, Срем. Ткала 1937. Нера Јовешковић *на затке* иглицом на разбоју, детелине зеленим мерком у зев, крајеви укращени шлингерајем. Набавила М. Малуцков 1971. од Нере Јовешковић. Димензије: 186x39 см, инв. бр. 6726.

9. Пешкир, Срби, Кузмин, Срем, 1914. Танко платно са варираним усновицама и звездастим фризом тканим златом, *на нитиће*. Рад Косане Врховац, продала њена снаха Ката 1957. Димензије: 344x43 см, инв. бр. 2354.

10. Домаће платно крупна *ћерћелија* (усновице), Срби, Павлиш, Банат. Ткала Персида рођ. Савков, у Великом Гају 1925. Даровала свом младожењи за кошуљу. Набавка М. Малуцков 1973. Димензије: 20m x 46 см, инв. бр. 7650.

11. Сељачка клечана торба, Срби, Орловат, Банат, око 1900. За позивање у сватове, ритуално ношење хране, за град. Набавио Лазар Николић 1949. Димензије: 50x51 см, инв. бр. 393.

12. Сватовска чутура, Срби, Чуруг, Бачка, 1850. Занатски рад, токарење. Поклон Ароне Ивкова Пољопривредном музеју, 1968. предата Војвођанском музеју. Димензије: 22x31 см, инв. бр. 5178.

10.

11.

7. A towel, gift for a wedding ceremony, Serbs, Čurug, Bačka, 1909. Warp stripped weave, with leaf patterns, woven with dark blue cotton. There is a lace made of white cotton, with poms. A gift from Milica Ćesarov 1947. Acquired by Marija Slavnić. Dimensions: 134x47,5 cm, inv. no. 41.

8. A towel intended for decorating the father-in-law's carriage, Serbs, Grgurevci, Srem. Woven by Nera Jovešković in 1937, with a needle, clover made using green embroidery thread. Woven in the shed, edges are decorated with embroidered hem. Acquired by M. Maluckov in 1971 from Nera Jovešković. Dimensions: 186x39 cm, inv. no. 6726.

9. A towel, Serbs, Kuzmin, Srem, 1914. Thin weave with varied warp stripes and starred frieze woven with gold, on the harness. Woven by Kosana Vrhovac, sold by her daughter-in-law, Kata, in 1957. Dimensions: 344x43 cm, inv. no. 2354.

10. Homemade fine cloth with large warp stripes, Serbs, Pavliš, Banat. Woven by Persida, nee. Savkov, in Veliki Gaj in 1925. It was gift to her future husband. Acquired by M. Maluckov in 1973. Dimensions: 20 m x 46 cm, inv. no. 7650.

11. Rustic tapestry bag, Serbs, Orlovat, Banat, around 1900. Used for inviting guests to a wedding ceremony, carrying food, going to the city. Acquired by Lazar Nikolić in 1949. Dimensions: 50x51 cm, inv. no. 393.

12. A wedding flask, Serbs, Čurug, Bačka, 1850. Craft work, turning. Donated by Aron Ivkov to the Agricultural Museum, given to the Vojvodina's Museum in 1968. Dimensions: 22x31 cm, inv. no. 5178.

Никола Зега,
Сељанке, Лаћарак,
Срем, 1906.
Етнографски музеј
у Београду, нег. бр.
4203.

Свечани летњи хаљетци оплећак и мушки кошуља

Основу летњег одевања жена и мушкараца, у Војводини, од 19. века, уместо дугачке кошуље рубине, чини двodelna бела ношња. Изложени горњи делови летње ношње у овом призору олицавају финоћу материјала коришћеног за израду најсвечанијих хаљетака. Затим примењене технике извођења орнаментике уткivanе руком белим вулом на чистом *сади* платну од памука *свиленца*; код Срба одавно изобичајеним преплетајем *у зев*. По кроју оплећак из Жабља припада развојној фази средњоевропског модела, али са сачуваним елементима панонско-дачког кроја. Региструје се од 1870-их до 1910. године, те карактерише одевање Српкиња крајем 19. и почетком 20. века.

Модел мушкине ношње је свечана мушки кошуља средњоевропског кроја од памука *свиленца*, са ефектом уснованих пруга од пунијег памука *вулса*. Као посебно свечана обележја у овај одевни варијетет уносе се комбинације са куповним *наргаром* за *колир*, *занонке* и *груди*.

Nikola Zega, Peasant women, Laćarak, Srem, 1906. The Ethnographic Museum in Belgrade, neg. no. 4203.

Festive summer clothing blouse and man's shirt

In place of long shirt called rubina, the basis of summer clothing, both for women and men, in Vojvodina in the 19th century, was a two part white costume. Exhibited upperparts of the summer costume in this photo are an example of fine material used for making highly festive clothing. They also represent a technique of inserting ornaments with fingers using the white thick cotton on a plain thin fabric made of silky cotton; using in the shed interlaces, which long ago became obsolete with Serbs. By the look of the blouse cutting from Žabalj, it seems that it belongs to a developing phase of Central European models, with preserved elements of cuttings typical for Pannonian and Bačka region in the period between 1870s up to 1910. It was a common clothing style of Serbian women at the end of the 19th and beginning of the 20th century.

A model of man's costume consists of a man's shirt with Central European cutting, made of cotton with the elements of warp stripes of thicker cotton. A particularly festive mark of this costume represent industrial cloth for a *collar*, *cuff* and *chest*.

1. Оплећак, Срби, Жабаљ, Бачка, 1876. Од танког сади платна. Око врата је овењача са врпцом, а чипка око изреза. На рукавима је орнаментика ткана у зев. Ткала Катица Илић за свој мираз. Поклон Милице Илић 1955. Димензије: 63x53 см, инв. бр. 1782.

2. Пар рукава, истог порекла и карактеристика као и претходни комад. Као добро очувани најукрашенији, скинути су и сачувани. Примењена је иста техника али се орнаментика разликује. Поклон Милице Илић 1955. Димензије: 22x31 см, инв. бр. 1784.

3. Пар рукава за оплећак *sa цвећем mîneca de la șupag cu piene*, Румуни, Локве, Банат, 1895. Оплећак ком су припадали рукави по кроју припада најстаријем трачко-дачком слоју, док по украсавању свечаних хаљетака ткањем прати овдашња струјања крајем 19. века. Од танког платна са уснованим пругама и уткиваном додатном потком у зев. Откуп М. Малуцков од Флоарје Џаруга 1967. Димензије: 42x65 см, инв. бр. 4356.

4. Мушки кошуља, Нови Кнежевац, Банат, 1890. Шивена од српског уснованог *свиленца*, по европској моди. Откуп М. Малуцков, 1976. од Софије Шећеров која је рођена 1906. године, а кошуља је припадала њеном деди. Димензије: 47x73 см, инв. бр. 8562.

1. A blouse, Serbs, Žabalj, Bačka, 1876. Made of thin cotton. It has a neckline ribbon and a lace around the neck of the blouse. Sleeves are decorated with ornamentation woven in the shed. Woven by Katica Ilić for her dowry. A gift from Milica Ilić, 1955. Dimensions: 63x53 cm, inv. no. 1782.

2. A pair of sleeves, of the same origin and with the same features as the previous piece. They were taken off and preserved as the most decorated pieces. The same technique was applied, but the ornamentation is different. Donated by Milica Ilić in 1955. Dimensions: 22x31 cm, inv. no. 1784.

3. A pair of sleeves for the blouse with flowers *mîneca de la șupag cu piene*, Romanians, Lokve, Banat. 1895. According to the tailor cutting, the blouse of these sleeves belongs to the oldest Tracian-Dacian class, whereas according to woven decoration of festive clothing, it follows local customs from the end of the 19th century. Made of thin cotton with warp stripes and inlaid additional weft in the shed. Purchased by M. Maluckov from Floarja Caruga in 1967. Dimensions: 42x65 cm, inv. no. 4356.

4. Man's shirt. Novi Kneževac, Banat, 1890. Sewn from Serbian fine silky cotton, according to European fashion. Purchased by M. Maluckov in 1976 from Sofija Šećerov born in 1906. The shirt belonged to her grandfather. Dimensions: 47x73 cm, inv. no. 8562.

Мирјана Илић-
Малуцков, Младе
жене, Румунке на
игранци, Уздин,
Банат, 1961. МВ
нег. бр 12936.

Mirjana Ilić-
Maluckov, Young
women, Romanian
women at a dance,
Uzdin, Banat, 1961.
MV neg. no. 12936.

Двопретачно опасивање банатских Румунки

Трагови старобалканског типа опасивања предње и задње претаче преко дуге платнене кошуље, још се јављају у женским ношњама у балканским брдима. Код банатских Румунки је донедавно чуван за нијансу млађи степен развоја овог типа опасивања. Предња претача из две поле је углавном толико широка да се спаја са задњом, знатно ужом. Широки ткани појас се опасује преко скута, затим се *поврсиша* везују задња и предња претача и поврх свега стеже уским појасом. У једноставнијем одевању изостаје чисто украсни широки појас.

Временом су се смењивали начини украсашања, па су стари типови 19. века били на разнобојне пруге у основи; затим са разнобојним узорцима у кеперу; од почетка 20. века развој цветне орнаментике ручним пребирањем, све до прекривања целе површине сложеним комбинацијама цветне и геометријске орнаментике у живим бојама вуне, памука и свиле.

Fastening of two aprons by Romanian women from the Banat region

Traces of old Balkanian type of fastening aprons and back apron over a long cotton dress can also be found in women's costumes up in the mountains of the Balkans. Romanian women from Banat were cherishing up to recently a bit younger stage of development. The front apron, consisting of two parts, is usually wide enough to reach the back apron, which is much narrower. A wide woven belt is tied around the skirt, then front and back aprons are tied with strings and finally tightened with a narrow belt. Decorative wide belt is nonexistent in simpler clothing.

Way of decorating aprons alternated over time. Hence, old types in the 19th century had multicoloured stripes; then multicoloured patterns in twill. The beginning of the 20th century saw a development of floral ornamentation done with finger picking, all the way to covering the entire surface with combinations of floral and geometric ornamentation in vivid colours of wool, cotton and silk.

1. Појас брiu, Селеуш, Банат, 1940. Клечана половина широког појаса *на руже* је видљива споља. Припадао је Флорики Георгии Тажкан. Набавила за Музеј М. Малуцков 1971. Димензије: 176x14 см, инв. бр. 6914.

2. Задња прегача *cotrină d'inapoi*, Алибунар, Банат, 1955. Од танког вуненог предива основе више боја, преплетај платно је подлога за броширану орнаментику. Смењују се живописне цветне пруге са белином ситних геометријских шара. Откуп М. Малуцков од Драге Ардељан, 1975. Димензије: 34,5x96 см, инв. бр. 7047.

3. Предња прегача *cotrină de înainte*, Уздин, Банат, 1950. Део свечане ношње младих и жена средњих година. Примењена је иста теника ткања, броширање на платну. Набавка М. Малуцков 1972. од Марије Балан. Димензије: 68x94 см, инв. бр. 7117.

4. Појас, Вршац, Банат, око 1920. Вишебојна основа од оштре танко упредене вуне, преплитањем са танком потком формира ромбоидну шару *очи рум.* *brasiră cu ochi*. Откуп М. Малуцков од Катерине Дубован, 1975. Димензије: 187x6 см, инв. бр. 8422.

1. A belt, briu, Seleuš, Banat, 1940. One tapestry half of a wide belt with roses is visible from the outside. Once belonged to Florika Georgie Tajkan. Purchased by M. Maluckov in 1971. Dimensions: 176x14 cm, inv. no. 6914.

2. The back apron cotrină d'inapoi, Alibunar, Banat, 1955. Made of thin multicoloured woollen yarn, plain weave is a base for brocade ornaments. Vivid floral stripes alternate with the whiteness of tiny geometric patterns. Purchased by M. Maluckov from Draga Ardeljan in 1975. Dimensions: 34.5x96 cm, inv. no. 7047.

3. The front apron cotrină de înainte, Uzdin, Banat, 1950. A part of festive costume of young and middle aged women. The same weaving technique is applied, brocading on the ground weave. Acquired by M. Maluckov in 1972 from Marija Balan. Dimensions: 68x94 cm, inv. no. 7117.

4. Belt, Vršac, Banat around 1920. Multicoloured warp made of high quality thinly spun wool, by interlacing with a thin weft, it forms a diamond eye pattern, Rom. braşiră cu ochi. Purchased by M. Maluckov from Katerina Dubovan in 1975. Dimensions: 187x6 cm, inv. no. 8422.

5. Предња прегача *cotrință de înainte*, Владимирац, Банат, 1910. Украс ручним пребором разнобојном потком. Набавка М. Малуцков 1972 од Марије Балан. Димензије: 70x101 см, инв. бр. 4370.

6. Предња прегача *cotrință de înainte*, Владимирац, Банат, 1936. Четворонитни кепер, где се бојама у основи варирају ромбоидне пруге. Носила је Ана Зифку, набавка М. Малуцков 1970. Димензије: 96x96 см, инв. бр. 6228.

7. Предња прегача *cotrință de înainte*, Владимирац, Банат, 1936. Броширање уздужних цветних пруга на платну, танком вуненом прећом. Ткана за Ану Цинцар, 1940. Набавка М. Малуцков 1981. Димензије: 88x105 см, инв. бр. 9415.

8. Појас *brașiră*, Мали Жам, Банат, око 1915. Шаре живих боја изведене су броширањем у густом преплитању основиног лица. Ткан у Маргити за Марију Боронка, удату у Мали Жам. Откуп М. Илић (Малуцков) 1957. Димензије: 380x5 см, инв. бр. 2414..

9. Појас *brașiră*, Уздин, Банат, 1930. Геометријска орнаментика живих боја настала је преплитањем разнобојне основе у густом платну. Био је власништво Ане Крецу, откуп М. Илић (Малуцков) 1957. Димензије: 300x5 см, инв. бр. 2567.

10. Мушки појас *brîu*, Стража, Банат, 1900. Примерак илуструје примену варијаната кепера, посебно ефекат боје. Набавка М. Малуцков 1972. Димензије: 101x23,5 см, инв. бр. 7486.

5. The front apron *cotrință de înainte*, Vladimirovac, Banat, 1910. Decorated with manually selected colourful weaving weft. Acquired by M. Maluckov in 1972 from Marija Balan. Dimensions: 70x101 cm, inv. no. 4370

6. The front apron *cotrință de înainte*, Vladimirovac, Banat, 1936. Four-harness twill weave, where diamond stripes alternate. It was worn by Ana Zifku. Acquired by M. Maluckov in 1970. Dimensions: 96x96 cm, inv. no. 6228.

7. The front apron *cotrință de înainte*, Vladimirovac, Banat, 1936. Brocading of longitudinal floral stripes with thin woolen yarn. It was made for Ana Cincar in 1940. Acquired by M. Maluckov 1981. Dimensions: 88x105 cm, inv. no. 9415.

8. A belt *brașiră*, Mali Žam, Banat, around 1915. Brocaded patterns of vivid colours are derived by thick warp faced interlacing. Woven in Margita for Marija Boronka, married in Mali Žam. Purchased by M. Ilić (Maluckov) in 1957. Dimensions: 380x5 cm, inv. no. 2414.

9. A belt *brașiră*, Uzdin, Banat, 1930. Geometric ornaments of vivid colours derived by interlacing colourful warp in thick weave. It used to belong to Ana Krecu, bought by M. Ilić (Maluckov) in 1957. Dimensions: 300x5 cm, inv. no. 2567.

10. Man's belt *brîu*, Straža, Banat, 1900. This sample illustrates the application of twill variants, especially the colour effect. Acquired by M. Maluckov 1972. Dimensions: 101x23,5 cm, inv. no. 7486.

Јосип Роизвал, Тодор Мојза у опанцима и обојцима, са женом; обучени у румунску ношњу, Ечка, Банат, 1952. НМ Зрењанин нег. бр. 615.

Josip Roizval, Todor Mojza wearing traditional peasant footwear and foot wrap, with his wife; they are dressed in Romanian traditional costume, Ečka, Banat, 1952. NM Zrenjanin neg. no. 615.

Мирјана Малуцков, Царуга Петру, рођен 1895, завија обојке, Локве, 1967. МВ нег. бр. 20449.

Mirjana Maluckov, Caruga Petru, born in 1895, wrapping the foot wraps, Lokve, 1967. MB neg. no. 20449.

Завијање обојака

Пар некројених комада небојене тканине за завијање ногу у опанцима каишарима, најстарији је облик текстилне обуће, зими од вуне а лети од кудеље, густо ткан у четири нити. Девојачки мираз је садржавао најмање шест пари обојака, исто као и чарапа и кошуља. Поред извornог облика у народу, применом у војничком одевању за време Војне границе, развио се тип обојка са првено бојом као основном одликом. И у траговима се препознају граничарски и наорски обојци. Тако су у околини Сремске Митровице обојци црвени са жутим и зеленим пругама, или у граничарским селима око Вршца такође црвени са донекле утврђеним респоредом боја и шара; док су бели обојци сматрани доманим типом. Све до 1960-их година, у румунским селима било је остарелих мушкараца који су задржавали традиционалну обућу какву су носили од малена.

Wrapping foot wraps

A pair of uncut uncoloured fabric for wrapping lower legs when wearing traditional leather peasant shoes with belts (kaišari), is the oldest form of textile footwear, woollen in winter and hemp in summer, thickly woven with four harnesses. A dowry usually consisted of at least six pairs of foot wraps, socks and shirts. In addition to the original form used in everyday life, it was used by border guards during the Military Frontier, when a type of red foot wraps developed. These different, military and peasant, foot wraps can also be recognized in the traces. Hence, in the region around Sremska Mitrovica, for example, there are red foot wraps with yellow and green stripes, while in border villages around Vršac there are red foot wraps with set arrangement of colours and patterns; whereas white foot wraps are regarded as local. Until 1960s, there were old men in Romanian villages who were wearing traditional footwear all their lives.

1. Обојци (пар) *obelie*, Румуни, Локве, Банат, 1930. Откала их Наталија Тапалага за унука који их није носио; од тада су само старији људи носили обојке. Откуп М. Малуцков 1975. Димензије: 102x44 см, инв. бр. 4346.

2. Обојци (пар) *obelie*, Румуни, Уздин, Банат, 1915. Ткала их је Дамјанка Крецу за мужа, неношени сачувани су у једном комаду. Откуп М. Малуцков 1966. од Ане Крецу. Димензије: 226x60 см, инв. бр. 4147.

3. Обојци (пар) *obelie*, Румуни, Торак, Банат, 1910. Од танко упредене и препредене опште вуне, четворонитно ткање. Од 1920-их се више нису носили, па су остали у комаду. Откуп М. Малуцков 1968. од Ане Крецу. Димензије: 270x57 см, инв. бр. 4672.

4. Обојак (део паре), Срби, Зрењанин, Банат. Овај пар је Стана Ћвејић откала за Музей 1953. кад су већ били изобичајени. Димензије: 108x53 см, инв. бр. 1267.

1. Foot wraps (pair) *obelie*, Romanians, Lokve, Banat, 1930. Woven by Natalija Tapalaga for her grandson who did not wear them; from that time on, the custom of wearing foot wraps was observed only by the elderly. Purchased by M. Maluckov from 1975. Dimensions: 102x44 cm, inv. no. 4346.

2. Foot wraps (pair), Romainans, Uzdin, Banat, 1915. Woven by Damjanka Krecu for her husband, they are unworn and kept in one piece. Purchased by M. Maluckov in 1966 from Ana Krecu. Dimensions: 226x60 cm, inv. no. 4147.

3. Foot wraps (pair) Romanians, Torak, Banat, 1910. Made of thinly spun and plied sharp wool, four-harness weaving. As people stopped wearing them since the 1920s, they are preserved in one piece. Purchased by M. Maluckov in 1968 from Ana Krecu. Dimensions: 270x57 cm, inv. no. 4672.

4. Foot wrap (one piece), Serbs, Zrenjanin, Banat. This pair was woven by Stana Ćvejić for the Museum in 1953, at the time when they were already obsolete. Dimensions: 108x53 cm, inv. no. 1267.

Аноним, Мали
Шокац на причести,
Бач, 1943. МВ
Архив оригиналних
фотографија,
бр.126.

Anonym, Little
Šokac and his wholy
communion, Bač,
1943. MV The
archive of original
photographs, no.126.

Шокачка мушка бела ношња од нагрончане дереклије

Изложен свечани комплет шокачке момачке ношње с почетка 20. века, подудара се са дечаковом одећом за причест, и оба представљају тип дводелне панонске рубине (кошуља и гаће). Оба хаљетка су у богатим наборима, уобичајене ширине од 4 до 6 пола (док је изложен примерак из 8 пола), што је заједничко свим панонским ношњама. Међутим, тканина је овде специфичност. Домаће памучно платно *боранац*, *приткиванијац*, код бачких Шокаца *нагрончана дереклија*. Установано платно рељефне текстуре, извођено је компликованим поступком са два основина вратила и служило само за најсвечаније хаљетке и украсни текстил.

Свечана мушка ношња од *бораница* регистрована је у истом облику 1870-их година, да би нешто касније била обогаћена златовезом, чувана првенствено као обавезна ритуална одећа. Свакодневна варијанта овог кроја, широка 3 поле платна без украса, дуже је одржана као летња ношња старијих људи.

Šokac traditional man's white costume made of puckered fabric

Exhibited men's festive costume kit from the Šokac ethnic group, beginning of the 20th century. It matches with a boy's clothing for the holy communion and they both represent a kind of two part Pannonian long shirt and underpants called rubina. Both sets are lavishly wrinkled and usually from 4 to 6 halves wide (while the exhibited sample has 5 halves, which is common for all costumes from the Pannonia region. However, the fabric is specific. It is a kind of homemade cotton puckered fabric, the Šokac ethnic group from Bačka called it *nagrončana dereklijia*. Warp stripes with relief texture were derived using a complex procedure with two warp shafts and it was used only for the most festive clothing and decorative textile.

Festive man's costume made of fabric called *boranac* was registered in the 1870s in the same form. Later, it was enriched with gold embroidery, preserved primarily as obligatory ritual clothing. Everyday version of this cut, with the width of 3 halves of fabric without decorations, was longer preserved in summer costumes with elderly people.

1.

2.

1. Мушка кошуља, Бач, око 1930. Део свечане ношње младина, од памучне *нагрончане дреклије*. На грудима је цветна грана и монограм F.K. у златовезу. Крагна је од куповног *паргара*. Откуп од Кате Кубановић 1978. Димензије: 78x70 см, инв. бр. 9098/a.

2. Мушки гаhe, Бач, око 1930. Доњи хаљетак комплета, састоји се из осам пола, набран кудељним *свитњаком*. Тур је од белог фабричког платна. На ногавицама је хеклана кончана чипка. Откуп од Кате Кубановић 1978. Димензије: 87x164 см, инв. бр. 9098/b.

1. Man's shirt, Bač, around 1930. A part of festive costume of young men, made of puckered fabric. There is a floral branch and gold embroidered monogram F.K. on the chest. The collar is made of industrial cloth. Bought from Kata Kubanović in 1978. Dimensions: 78x70 cm, inv. no. 9098/a.

2. Man's underpants, Bač, around 1930. Lower item of the costume kit, consists of eight halves, wrinkled with a hemp belt (svitnjak). The seat is made from industrial fabric. There is a crochet thread lace on both legs. Bought from Kata Kubanović in 1978. Dimensions: 87x164 cm, inv. no. 9098/b .

Аноним, Презља
Манда Скендеровић
Лешина, 1920.
Фотографију
из своје збирке
уступио је Нестика
Скендеровић - Леша.

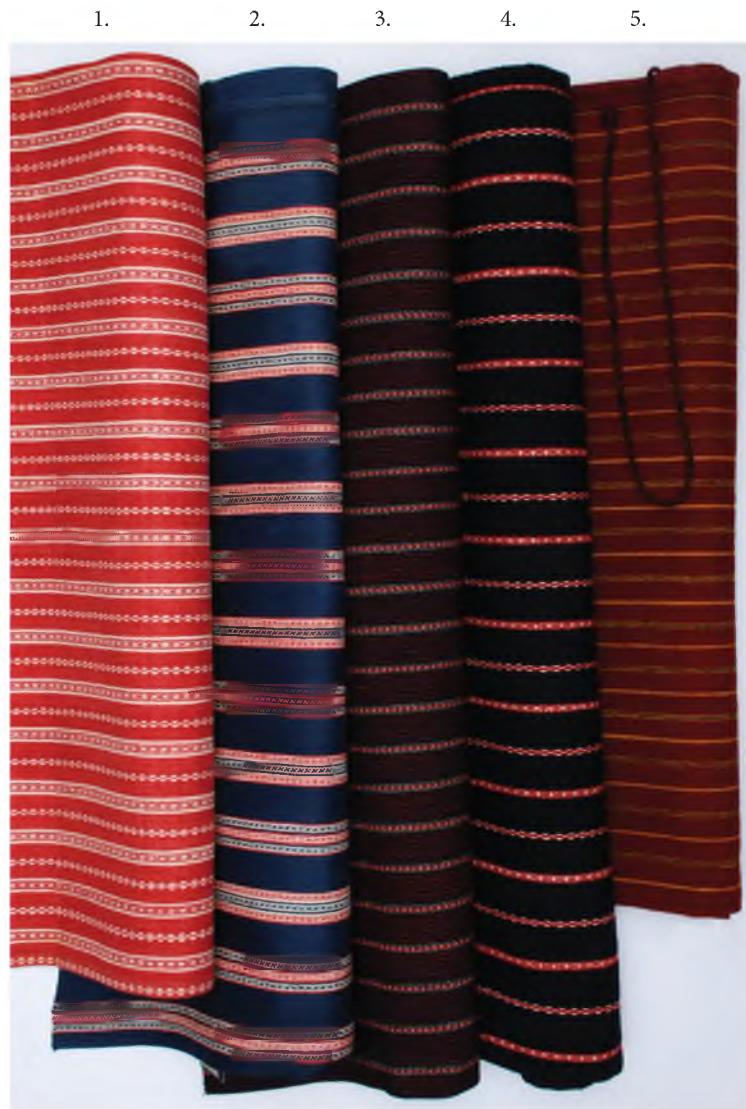
Anonymus, Manda Skenderović, the spinner, Lešina, 1920. The photograph was given by Nestika Skenderović-Leša from his own collection.

Буњевачке прегаче

Крајем 19. века са понудом разноврсног фабричког платна, штофова и свиле, Буњевке напуштају домаће ткање и старинске хаљетке. Ј. Беловић Бернаџиковска тврди да је свака буњевачка кућа донедавно имала разбој, а данас (1900.) се једва може нави. Њихова платнена бела ношња са дугим широким илингованим сукњама и блузама са зачунчаницама, указивала је на трагове преплитања различитих особина динарских и панонских ношњи. Белину је употребљавала ткана вунена сукнена прегача динарског порекла. Она је и једини елемент изворног типа одевања који је преживео процес преласка на куповне тканине и обликовања свиленог рува, буњевачке варијанте грађанизиране ношње. Ткане су у једном комаду од вуне или памука, различитих боја са ситним чунканим узорцима. За млађе жене су прегаче претежно светлих боја, али су чешће тамније, јер како је правило код архаизама у одевању, носиле су их само старије жене.

Women's aprons of Bunjevac ethnicity group

With the new offer of various industrial cloth and silk at the end of the 19th century, women of this ethnic group stopped weaving and stopped wearing old traditional clothing. J. Belović Bernadžikovska claims that every house of this ethnic group has until recently had a loom at home, while today (1900) it can hardly be found anywhere. Their white costumes with long wide embroidered skirts and blouses with shuttled stripes, pointed to a mix of various features from Dinara and Pannonia region. The whiteness was complemented by woven woollen felt apron originating from the Dinara region. It is the only element of original style of clothing which survived the process of transition to industrial material and shaping of silk clothing, Bunjevac version of urbanised costumes. They are woven in one piece of wool or cotton, different colours with tiny shuttled samples. For younger women aprons were mainly light coloured, but more often they were darker, since, according the rule of archaisms related to clothing, they were worn only by elderly women.

1. Прегача, Бајмок, Бачка, 1930. Део свакодневне ношње Буњевки. По врсти памука *мавеска*, са зуберцима у украсним пругама. Ткање је густо платно *поткин ритс*. Откуп од Ане Бабић 1971. Димензије: 55x79 см, инв. бр. 6578.

2. Прегача, Суботица, Бачка, 1890. Прегача старије жене, *мавеска на пласе* (пруге). Везује се кепер тракама. Памук је основа и потка. Ткала Ана Скендеровић Станић. Набавка В. Милутиновић 1955. од Марине Видановић. Димензије: 52x85 см, инв. бр. 1908.

3. Прегача, Таванкут, Бачка, 1910. Део свечаније ношње Буњевке. Памук је основа и потка. Уз преткивање боја у платну, украсни детаљ је *на прескок*. Набавка М. Малуцков 1976. од Катице Стипић. Димензије: 57x85 см, инв. бр. 9750.

4. Прегача, Таванкут, Бачка, око 1910. Свечанија прегача. Основа је памук а потка тегет вуна и црвени и бели памук. Набавка М. Малуцков 1976. од Катице Стипић. Димензије: 57x85 см, инв. бр. 9751.

5. Прегача, Таванкут, Бачка, око 1910. Свечанија прегача, по боји за жену средњих година. Основа је памук а потка вуна. Набавка М. Малуцков 1976. од Катице Стипић. Димензије: 57x72 см, инв. бр. 8722.

1. Apron, Bajmok, Bačka, 1930. A part of everyday costume of women from Bunjevac ethnic group. By type of cotton is called maveska, with decorative toothed stripes with two colours alternating horizontally. Weaving technique is smooth weft pick and pick. Bought from Ana Babić in 1971. Dimensions: 55x79 cm, inv. no. 6578.

2. Apron, Subotica, Bačka 1890. An elderly woman's apron, striped. It is tied with twill ribbons. The cotton is the warp and the weft. It was woven by Ana Skenderović Stantić. Bought by B. Milutinović in 1955 from Marina Vidanović. Dimensions: 52x85 cm, inv. no. 1908.

3. Apron, Tavankut, Bačka, 1910. A part of more festive women's costume. The cotton is the warp and the weft. Wefting of colours in plain weave, decorative detail is with skips. Acquired by M. Maluckov in 1976 from Katica Stipić. Dimensions: 57x85 cm, inv. no. 9750.

4. Apron, Tavankut, Bačka, around 1910. A more festive apron. The warp is cotton, while weft is blue wool and red and white cotton. Acquired by M. Maluckov in 1976 from Katica Stipić. Dimensions: 57x85 cm, inv. no. 9751.

5. Apron, Tavankut, Bačka, around 1910. A more festive apron, by colour it is probably intended for a middle aged woman. The warp is cotton, while weft is wool. Acquired by M. Maluckov in 1976. From Katica Stipić. Dimensions: 57x72 cm, inv. no. 8722.

Аноним, *Друштво у русинској породици током бербе печурака*, Бикић До, Срем, 1949. МВ Архив оригиналних фотографија, б.б.

Anonym, Friends in the Ruthenian family during the mushroom picking, Bikić Do, Srem, 1949. MV The original photographs archive, unnumbered.

Русинско ткање

Русини су досељавањем у 18. веку, донели и културу производње ланеног и кудељног текстила, да би и надаље успешно развијали ткање као женску кућну радиност, али и као ткачки занат. Жене су ткале фину ланена ткања и украсавале их белим или шареним везовима; а на другој страни у занату, технички стандарди су водили уједначавању форми и квалитета, уз одређена ограничења ликовног израза. Отуда данас, када је раскид са овим традицијама деценијама иза њих, Русини имају посебан емотивни однос према постојећим фондовима сачуване материјалне баштине, нарочито према оригиналним старинским ткањима.

Један посебно цењен тип тамноцрвеног столњака са танким пругама вишебоја, чува се као вредно породично наслеђе и симбол националног идентитета Русина. Нешто каснија црвено-бела варијанта се шири за гозбе, мобе као и за даће; Као реквизит у обичајној пракси, често се подражавају традиционални модели украсних пешкира.

Ruthenian weaving

With their immigration in the 18th century, the Ruthenians also brought the culture of linen and hemp textile, and successfully continued to develop weaving not only as a women's home craft, but also as a weaving handicraft. Women were weaving fine linen fabric and decorating it with white or multicoloured embroidery. On the other hand, in the weaving handicraft, technical standards led to harmonizing forms and quality, with certain limitations of artistic expression. Therefore, nowadays, having been departed from these traditions from decades, Ruthenians have a particularly emotional relationship to current funds of preserved tangible heritage, especially to original old traditional weavings.

A particularly respected type of dark red tablecloth with thin multi-coloured stripes is preserved as valuable family heritage and a symbol of national Ruthenian identity. Somewhat later, the red-white version of tablecloth was spread from feasts, working bees and funeral feasts; Traditional decorative towels are very often used as a model in customary practice.

1. Столњак *парток*, Ђурђево, Бачка. Полузанатски рад из 1904. Карактеристичан дизајн русинских свечаних ткања црвеним памуком, прошаaran другим бојама кроз акценте *смухи* и дискретне *смушки*. Набавка Р. Николића 1954. Димензије: 156x120 см, инв. бр. 1494.

2. Столњак *парток*, Куцура, Бачка. Домаћи ткање претежно белим и тамно црвеним памуком. Смењује се звездасти фриз са украсном црвеном пругом. Рад Марије Будински 1910. Набавка Љ. Међешија 1969. Димензије: 159x117 см, инв. бр. 5994.

3. Столњак *парток*, Куцура, Бачка. Домаћи рад ткан на прузе, светлом небојеном кудељом и украсним претежно црвеним памуком. Ткала Ирина Ујфалуши 1920. Набавка Љ. Међешија 1974. Димензије: 162x116 см, инв. бр. 8074.

1. Tablecloth, Djurdjevo, Bačka. Semi-handicraft from 1904. Characteristic design of Ruthenian festive red cotton weavings, speckled with other colours, accentuated with patterns (*smuhi*) and discrete small patterns (*smuški*). Acquired by R. Nikolić in 1954. Dimensions: 156x120 cm, inv. no. 1494.

2. Tablecloth, Kucura, Bačka. Homemade weaving using predominantly white and dark red cotton. Starred frieze and decorative red stripes take turns. The work of Marija Budinski 1910. Acquired by Lj. Medeši in 1969. Dimensions: 159x117 cm, inv. no. 5994.

3. Tablecloth, Kucura, Bačka. Homemade striped weaving, made with light uncoloured hemp and decorative predominantly red cotton. Woven by Irina Ujfaluši in 1920. Acquired by Lj. Medeši in 1974. Dimensions: 162x116 cm, inv. no. 8074.

4.

5.

6.

7.

8.

4. Пешкир *ручњик*, Руски Крстур, Бачка. Кудељна основа преткивана дебљим претежно црвеним памуком. Ткала је Марија Бесерменји за ћерку Леону 1900. Набавка М. Босић 1968. Димензије: 78x61 см, инв. бр. 4760.

5. Пешкир *ручњик*, Куџура, Бачка. Од белог памука са претежно црвеним пругама, цео прошаран украсним акцентима *смухи*. Ткала Марија Дудаш из Руског Крстура 1908. Набавка М. Босић 1969. Димензије: 86x55 см, инв. бр. 6140.

6. Салвета *хљебовка*, Куџура, Бачка. Домаће ткање у ком је бели памук подлога пругама сложенијег ткања *на нитиће*. Ткала Јулија Сивч. Набавка Љ. Међешпија 1974. Димензије: 196x29,5 см, инв. бр. 8172.

7. Пешкир *ручњик*, Руски Крстур, Бачка. Основа је памук а потка небељена кудеља, са украсним пругама. Ткала је Роза Винаи 1914, а Музеју је продао њен син Дионис 1968. Димензије: 169x30 см, инв. бр. 4725.

8. Јастучница *заглавчина*, Руски Крстур, Бачка. Ткала је Хања Сабадош за своју ћерку, 1890. Украсна навлака за јастук каквих је било три на кревету, по бојама усклађена са осталим русинским памучним текстилом. Димензије: 52x95 см, инв. бр. 3617.

4. Towel *ručnjik*, Ruski Krstur, Bačka. Hemp warp woven with thicker predominantly red cotton. It was woven by Marija Besermenji for her daughter Leona in 1900. Acquired by M. Bosić in 1968. Dimensions: 78x61 cm, inv. no. 4760.

5. Towel, *ručnjik*, Kucura, Bačka. Made of white cotton with predominantly red stripes. It is interspersed with decorative patterns. Woven by Marija Dudaš from Ruski Krstur in 1908. Acquired by M. Bosić in 1969. Dimensions: 86x55 cm, inv. no. 6140.

6. Napkin, *hljebovka*, Kucura, Bačka. Homemade weaving where the white cotton is used as a background of more complex weaving on the harness. Woven by Julija Sivč. Acquired by Lj. Medeši in 1974. Dimensions: 196x29.5 cm, inv. no. 8172.

7. Towel *ručnjik*, Ruski Krstur, Bačka. The warp is cotton, while weft is unbleached hemp with decorative stripes. Woven by Rosa Vinai in 1914. Sold to the Museum by her son Dionis in 1968. Dimensions: 169x30 cm, inv. no. 4725.

8. Pillow cover, *zaglavčina*, Ruski Krstur, Bačka. Woven by Hanja Sabadoš for her daughter in 1890. Three such decorative pillow covers were usually kept on the bed, colour coordinated with other Ruthenian cotton textile. Dimensions: 52x95 cm, inv. no. 3617.

Јулија Пап, *Детаљ собе* [столњак],
Дорослово, 1959. МВ нег. бр. 10971.

Julija Pap, A room detail, [tablecloth],
Doroslovo, 1959. MV neg. no. 10971.

Јулија Пап, *Детаљ собе*
Војловица, 1960. МВ нег. бр. 12227.

Julija Pap, A room detail, Vojlovica, 1960. MV neg. no. 12227.

Ткање код Мађара

Ткачке традиције међу Мађарима у Војводини темеље се прво на развијеном ткачком занату. Средњовековни извори спомињу ланена ткања са узорцима извођеним вишенинтним техникама дизањем на штапиће. Мајстори су своје ткачке шеме чували у тајности, а ширили су их шегрти *вандрокаши*, те су тако доспевале и до сеоских ткаља. Такође, размена искустава у вековном суживоту са словенским народима, довела је до развоја специфичних култура ткања међу суседима.

Као вид традиционалног ткања код Мађара, данас се подразумевају и тековине пројеката оживљавања домаће текстилне индустрије Аустроугарске. Међу Мађарицама су донели резултате чије трагове уочавамо у музејским збиркама. Отуда потичу и данашњи потенцијали за бављење домаћим ткањем, који се региструју у неколико села јужног Баната међу *секулцким* Мађарима (из Ердеља). На том наслеђу, али савременим средствима се данас темељи тренд оживљавања ткања као старог заната.

Weaving among the Hungarians

Weaving traditions among Hungarians in Vojvodina are primarily based on developed weaving handicraft. Medieval sources talk about linen weavings with patterns made using four-harness techniques of lifting with sticks. Artisans kept their weaving patterns a secret, but they were spread by their apprentices (*vandrokaši*), thus reaching weavers in the villages. Also, exchange of experiences with the Slavs with whom they lived for centuries led to the development of specific weaving cultures with the neighbours.

Nowadays, the heritage of projects relating to the local Austro-Hungarian textile industry revival is seen as a form of traditional weaving with the Hungarians. Traces of this can now be seen in museum collections among the works of Hungarian women. Hence, the current potentials for local weaving, which are registered in several villages in the South Banat among Hungarians called *sekulci*, which means originate from Erdelj. This legacy represents the foundation of the revival of weaving as a traditional handicraft.

1. Столњак *asztalterítő*, Дорослово, Бачка, 1905. Кудељни столњак ткан по каталогу мађарске ткачке радионице у Дорослову. Првобитно власништво Каталин Бамбала, наследила Розалија Замбо и продала Музеју 1969. Димензије: 170x129 см, инв. бр. 6122.

2. Чаршав за кревет *ágy lepedő*, Војловица, Банат, 1910. Ткан од кудељног предива, према ткачкој шеми, на вишенинтом разбоју. Рад Роже Биро за себе, а продала Музеју 1970. Димензије: 205x137 см, инв. бр. 6192.

3. Пешкир *törölközö kendő*, Дорослово, Бачка, око 1900. Рад сеоског ткача за мираз мајци Нађ Каталин, а она је наследила и продала Музеју 1972. Димензије: 97x48 см, инв. бр. 7194.

4. Пешкир *disztürüközö* био је типичан украс изнад тањира на зиду. Војловица, Банат, 1890. Ткала Варга Тереза, наследила и продала Рожа Биро 1956. Димензије: 92x36 см, инв. бр. 2084.

5. Пешкир за брисање *törölközö*, Дебељача, Банат, 1864. Уткан текст: Bodi eszter- készítette bedi miklos 1864 be (За Боди Естер правио Беди Миклош 1864 те) очито занатски рад. Продала Розалија Соке 1956. Димензије: 84x62 см, инв. бр. 2071.

6. Пешкир *disztörüközö*, Дорослово, Бачка, око 1900. Од памука, занатски рад. Типичан русински пешкир, добио је деда власнице као кум на свадби од Русина. Откуп од Нађ Каталин 1972. Димензије: 196x28 см, инв. бр. 7195.

1. Tablecloth, *asztalterítő*, Dorosovo, Bačka, 1905. Hemp tablecloth woven according to a catalogue of the Hungarian weaving workshop in Dorosovo. Originally owned by Katalin Bambola, inherited by Rozalija Zambo and sold to the Museum in 1969. Dimensions: 170x129 cm, inv. no. 6122.

2. Bed sheet, *ágy lepedő*, Vojlovica, Banat, 1910. Woven from hemp yarn, according to the weaving pattern, on a multi-harness loom. Woven by Roža Biro for herself and sold to the Museum in 1970. Dimensions: 205x137 cm, inv. no. 6192.

3. Towel, *törölközö kendő*, Dorosovo, Bačka, around 1900. Made by a village weaver to the dowry of the mother of Katalin Nadj, which she inherited and then sold to the Museum in 1972. Dimensions: 97x48 cm, inv. no. 7194.

4. Towel, *disztürüközö*, was a typical decoration above the plate on the wall. Vojlovica, Banat, 1890. Woven by Varga Tereza, inherited and sold by Roža Biro in 1956. Dimensions: 92x36 cm, inv. no. 2084

5. Wiping towel, *törölközö*, Debelača, Banat. Woven text: For Bodi Ester made by Bedi Mikloš in 1864. It is obviously the work of an artisan. Sold by Rozalija Soke in 1956. Dimensions: 84x62 cm, inv. no. 2071.

6. Towel, *disztörüközö*, Dorosovo, Bačka, around 1900. From cotton, craft work. A typical Ruthenian towel. It was given to the owner's grandfather by the Ruthenians when he was a best man at the wedding. Bought from Katalin Nadj in 1972. Dimensions: 196x28 cm, inv. no. 7195.

Јан Цибула, Преље Словакиње, Пивнице, 1933,
Етнографски музеј, нег. бр. 6599, диг. архив 15817.

Jan Cibula, Slovakian women, spinners, Pivnice, 1933, The Ethnographic Museum neg. no. 6599, dig. archive 15817.

Ткање код Словака

Текстилне традиције и данас живе у старијим генерацијама војвођанских Словакиња. Својим унукама радо показују фотографије уз преслицу и са прела где је настајао мираз који чувају и данас као интимну потврду своје *некадашње* вредности. Да она јесте неспорна показује неговање традиционалног модела домаћег ткања које, у државним програмима стимулације, данас функционише као стари занат, у приликама када је ткачки занат одавно нестао.

Унутрашњост осликаног ормана који је био власништво Маре Зварец из 1922. године, у етно-соби у Глојкану код Новог Сада, иначе наслеђиван по преслици (женској линији), открива савршено одржаване старинске столњаке, пешкире, креветницу, залихе платна, избор вредносци из стваралаштва низа генерација. Ткаља Зузана Пајитнајова овде скреће пажњу и на стогодишњи столњак, рад њене баке, шаран памуком, а не као што она сама ради са свилом. И на крају дубоко емотивно изриче поенту ...*ја се и данас бавим ткањем и не знам да ли још неко ово ради, нека жена...*

Slovakian weaving traditions

Textile traditions are present even today with some older generations of Slovaks from Vojvodina. They are happy to show to their grandchildren photographs with a spinning wheel and from spinning bees where they were making dowry which they have kept until the present as an intimate confirmation of their former value. The proof of its value is cherishing of the traditional model of local weaving, which is today present in government incentive programmes as a traditional handicraft, although the craft of weaving disappeared long time ago.

The interior of a painted wardrobe, which was owned by Mara Zvarec from 1922, in the ethno room in Gložane near Novi Sad, inherited through the female line, reveals perfectly maintained old tablecloths, towels, linen, various material stocks, and the selection of valuable works made by several generations. Zuzana Pažitnajova, the weaver, draws our attention also to a one hundred years old tablecloth, the work of her grandmother, patterned with cotton, and not with silk, as she does it. And, at the end, she concludes.... *I still weave today, but I don't know if anyone still does it, any woman...*

1. Столњак *obrus*, Стара Пазова, Срем. У широкој украсној прузи тканој *на нитиће* доминира бочно постављена шара *срце*. Ткала мати Анче Заборски 1910. а она продала Музеју 1970. Димензије: 226x129 см, инв. бр. 6330.

2. Столњак *obrus*, Ковачица, Банат, 1900. У украсној прузи мотив је ромб, а техника *на нитиће*. Чипка на саставу пола карактерише период од 1900. до 1910. Продала Музеју Палушка Ева 1960. Димензије: 193x129 см, инв. бр. 3219.

3. Пешкир *uterák*, Падина, Банат, 1920. Типичан свечанији словачки пешкир, рад веште ткаље. Сложенја украсна пруга изведена је *на нитиће*, а украшена страна се завршава украсно везиваним ресама. Откуп од Тордана Ане 1960. Димензије: 97x68 см, инв. бр. 3355.

4. Пешкир *uterák*, Селенча, Бачка, 1900. Домаће ткање, у преплетају платно, са применом рипса и сложеног преткивања додатном потком. Ткала Обер Марија, мајка Врапчењак Ане, која је продала Музеју (М. Босић) 1974. Димензије: 92x55 см, инв. бр. 7998.

5. Пешкир *uterák*, Бингула, Срем, 1912. Једноставнији пешкир од белог памука, држи се окачен о клин код умиваоника; домаће ткање, са шаром на једном крају. Откуп М. Босић 1972. Димензије: 98x51 см, инв. бр. 7337.

6. Јастучница *obliečka na vankúš*, Селенча, Бачка, 1890. Основа је постављена за кепер, а преткива се правим или валовитим кепером, али и украсни фризови додатном *пливајућом* потком. Наследила од своје бабе Зуске Нахлик, Зуска Боћански и продала Музеју 1967. Димензије: 100x62 см, инв. бр. 4248.

1. Tablecloth, *obrus*, Stara Pazova, Srem. The side pattern in the form of heart prevails in a wide decorative stripe woven on the harness. Woven by the mother of Anča Zaborski in 1910, and she sold it to the Museum in 1970. Dimensions: 226x129 cm, inv. no. 6330.

2. Tablecloth, *obrus*, Kovačica, Banat, 1900. The motif in the decorative stripe is a diamond, and the technique used is on the harness. The lace is typical for the period from 1900 to 1910. Sold to the Museum by Eva Paluška in 1960. Dimensions: 193x129 cm, inv. no. 3219.

3. Towel, *uterák*, Padina, Banat, 1920. Typical festive Slovakian towel, a work of a skilled weaver. A complex decorative stripe derived on the harness, while the decorative side ends with tied fringes. Bought from Ana Tordai in 1960. Dimensions: 97x68 cm, inv. no. 3355.

4. Towel, *uterák*, Selenča, Bačka, 1900. Homemade plain weave, with applied rib and compound wefting. Woven by Marija Ober, the mother of Ana Vrapčenjak, who sold it to the Museum (M. Bosić) in 1974. Dimensions: 92x55 cm, inv. br. 7998.

5. Towel, *uterák*, Bingula, Srem, 1912. A little simpler cotton towel, usually kept hanging on a nail near the sink; homemade weaving, with a pattern on one edge. Bought from M. Bosić in 1972. Dimensions: 98x51 cm, inv. No. 7337.

6. Pillow cover, *obliečka na vankúš*, Selenča, Bačka, 1890. Warped twill and weft is woven straight or wavy twill, and with friezes using an additional weft. Zuska Boćanski inherited it from grandmother, Zuska Nahlik, and sold it to the Museum in 1967. Dimensions: 100x62 cm, inv. no. 4248.

Јанош Јанко, Ентеријер српске куће, Црепаја, 1894. За изложбу у Будимпешти 1896. Власништво Етнографског музеја у Будимпешти.

Janoš Janko, The interior of a Serbian house, Crepaja, 1894. For the exhibition in Budapest 1896. Ownership of the Ethnographic Museum in Budapest.

Свечана опрема кревета

Кревет у чистој или парадној соби истакнут је елемент најсвечанијег ентеријера панонске куће. Развој архитектуре, становања и суживот у мултиетничкој средини довели су до уједначавања решења у уређењу кућа на овом простору. Паралелни распоред у ком су кревети уз настрамне зидове, а сто у средини и данас се виђа у старим кућама. При том се у текстилном покуштву најбоље изражавају посебности и естетике својствене различитим етничким заједницама.

Наш пример свечане опреме кревета код Срба у околини Новог Сада кроз основне елементе неког инвентара за кревет, илуструје развојне фазе и облике традиционалних делова ткане креветнине. Доњи слојеви су најстарије форме, почев од *сламарице* која носи назив по испуни сламом; затим једноставан доњи чаршав; док су истакнути луксузни комади, свечани чаршав од памука *свиленца* са раскошним белим везом; а поврх свега је хилим са украсном композицијом *на баште са пчелама и лептирима*.

Festive bed linen

The bed in a clean or ceremonial room is a prominent element of the most festive interior of the house in Pannonia region. The development of architecture, habitation and living together in a multiethnic environment resulted in similar arrangement of houses in this area. The parallel arrangement in which beds are against opposite walls, while the table is in the middle, can be found in old houses even today. Also, household textile best shows the uniqueness and aesthetics characteristic to different ethnic groups.

Our example of festive bedclothes with Serbs in Novi Sad area, through basic elements of soft inventory for beds, illustrates development stages and forms of traditional parts of woven bedclothes. Lower layers are the oldest forms, starting from a paillasse, a mattress filled with straw; then there is a simple lower sheet; while distinctive luxurious items are festive cotton sheet made from silky cotton, with lavish white embroidery and finally a kilim with a decorative composition of gardens with bees and butterflies.

1.

3.

2.

4.

1. Сламарица *сламњача*, Румуни, Николинци, Банат. Састоји се из две поле, удвоствучене дужине, спојене свим ивицама осим прореза за рад са сламом. Ткала је Перса Ћинђ 1935, набавка М. Малуцков 1971. Димензије: 190x110 см, инв. бр. 7001.

2. Доњи чаршав *простирац* или *поњавица*, Срби, Бегеч, Бачка, 1920. Дебље ткање јер се простире преко сламарице, стога је и густо кепер ткање. Ткала Ката Чебац, баба М. Босић која је поклонила Музеју 1986. Димензије: 176x113 см, инв. бр. 10046.

3. Чаршав, Срби, Опово, Бачка, 1922. Служио за парадну опрему кревета израђен од *свиленог* платна на шаре, што значи усновице од дебљег памука, а украсен је белим везом. Рад Софије Мирч, која је више делова креветнине продала Музеју 1972. Димензије: 190x135 см, инв. бр. 7272.

4. Ћилим, Срби, Госпођинци, Банат, 1922. Као завршни слој на парадном кревету, ћилим се истиче целином своје богате композиције. Рад Славне Попов 1869. Набавио Р. Николић 1948. Димензије: 197x122 см, инв. бр. 273.

1. Paillasse, *slamnjača*, which means filled with straw, Romanians, Nikolinici, Banat. Consists of two parts, double length, joined together on all edges, there is only one slit for dealing with straw. Woven by Persa Ćinć in 1935. Acquired by M. Maluckov in 1971. Dimensions: 190x110 cm, inv. no. 7001.

2. Lower bed sheet, Serbs, Begeč, Bačka, 1920. The weaving is thicker because it is spread over the paillasse, hence thick twill weave. Woven by Kata Čebac, the grandmother of M. Bosić who donated it to the Museum in 1986. Dimensions: 190x110 cm, inv. no. 10046.

3. Bed sheet, Serbs, Opovo, Backa, 1922. It was used as a part of festive bedclothes. Made of thin silky cotton with thick cotton warp stripes, decorated with white embroidery. The work of Sofija Mirč, who sold a few items of bedclothes to the Museum in 1972. Dimensions: 190x135 cm, inv. no. 7272.

4. Kilim, Serbs, Gospodinci, Banat, 1922. Slit tapestry technique was applied on it. As a final layer on a festive bed, the complete and rich composition of the kilim stands out. The work of Slavna Popov, 1869. Acquired by R. Nikolić in 1948. Dimensions: 197x122 cm, inv. no. 273.

Др. Радивоје Симоновић, Гонк сељачке куће [са комарником], Бачки Моноштор, 1920. МВ Фонд др-а Радивоја Симоновића бр. 10/а.

Dr. Radivoje Simonović, The porch of the peasant's house [with an awning mosquito net], Bački Monoštor, 1920. MV Dr. Radivoje Simonović fund no. 10/a.

Комарник заштита кревета на отвореном

На ретким фотографијама (Н. Зеге у Ланарку 1906, др М. С. Филиповића у Стапару 1949, Воленца у Каћу 1951) су призори са старинским комарницима о којима се и данас, широм Војводине, испредају романтичне приче. Комарник је био застор изнад кревета у ком лети у трему гонку спава доманин куће. Ткан је од танко предене вуне, у најмање две боје у крупном каро дезену. Ткање је ретко да пропушта ваздух, да штити од комараца и мува. Такав шатфор се ширио и у соби, изнад породиље и новорођенчета да их сакрије од урока злих очију, а са друге стране, је веровање да се дете не сме оставити само у комарнику (податак из Дероња у Бачкој) да се не замени туђим (нодмече).

Осим вуне, коришћена је и кудеља (Словаци и Русини), као и домаће памучно платно, а временом и јефтиније куповно платно; У Глоžану, примерак типа балдахина, изнад постельје застрте крпаром; у Дероњама изнад саоница које се лети претварају у постельју на отвореном.

An awning mosquito net - bed protection in the open

There are but a few photographs (N. Zega in Laćarak 1906, Dr. M.S. Filipović in Stapar 1949, Volenc in Kać 1951) of old awning mosquito nets, romantic stories of which are told even today all around Vojvodina. It was a curtain above the bed, placed in the porch, where the man of the house was sleeping during summers. Woven from thinly spun wool, two coloured large plaid patterns. Weaving is rare to enable good ventilation and to protect from mosquitoes and flies. That kind of tent was also put up in the room, around the mother and new born baby to hide them from the *evil eye*, while, on the other side, there is a belief that a child must not be left alone in the net (information from Deronje in Bačka) because someone might replace it with another one.

In addition to wool, hemp was also used (Slovaks and Ruthenians), as well as homemade cotton, and later cheap industrial fabric as well; In Gložane, there is an example of baldachin like net, above the bed covered with a rag rug; in Deronje around the sledges which are in summer converted into a bed in the open.

Волениц, Комарник, у кући
Марићевих у Каћу 1951. МВ нег.
бр. 2756.

Volenc, awning mosquito net, in
the Marić family house in Kać 1951.
MV neg. no. 2756.

Комарник, застор изнад кревета, Срби, Каћ,
Бачка. Ретко ткање од меког вуненог предива
неуједначене дебљине добро пропушта ваздух.
Ткано у кући Марића 1915. године. Набавио Р.
Николић 1949. Димензије: 197x122 см, инв. бр.
303.

Awning mosquito curtain above the bed, Serbs,
Kać, Bačka. Rare weaving from soft woollen yarn
of uneven thickness, good air flow. Woven in the
Marić family house in 1915. Acquired by R. Nikolić
in 1949. Dimensions: 197x122 cm, inv. no. 303.

Аноним, Жена и девојчица у народној ношњи из околине Скендер Вакуфа, у групи мушкараца у позадини један је огњут биљцем, пре Другог светског рата.
Фотодокументација
Музеја Републике Српске, инв. бр. 610.

Anonym, a woman and a girl in a costume from Skender Vakuf, in a group of men in the background one has a cover (*biljac*) wrapped around him, dating from before the Second World War. Photo documentation of the Museum of the Republic of Srpska, inv. no. 610.

Кићани биљац

Реч биљац, бијел, тј. Albus, бео, јавља се у свим словенским језицима. Појам биљац у источном јадранском подручју означава чупав, али и глатки покривач. Зато се чупави покривач ближе одређује као кићени, кићани са *китама*, *кићама* од вунене пређе. Наличје биљца је глатко, основни преплет је платно или кепер. За везивање вуне примењиван је *турски* или *смирјански* чврт. Чупаво лице је вишебојно али једноставне орнаментације.

У матичним областима, кићени биљци су првенствено служили за утоplавање, без изразито украсне намене. Током сточарских кретања и киријања између Лике и Приморја, биљац је био незаменљива заштита изван куће, али и у кући, на лежају на даскама или поред огњишта. Биљац је био типичан домани производ од сопствене вуне, што је био један од разлога његовог дугог трајања. Са колонизацијама биљац стиче у Бачку, као веома корисна покретна текстилија, али не задugo, јер у новој средини убрзо постаје излишан.

Bedsheet (biljac) with tufts of wool

The word biljac, white, that is, Albus, white, can be found in all Slavic languages. The term biljac in the eastern Adriatic region stands for both shaggy and smooth bedcover. Therefore, shaggy bedcover is closely defined as a decorated bedcover with tufts of wool. The inside of the bedspread is smooth, basic weave is made of cloth or twill. The wool is tied with a Turkish or Smirjan knot. Hairy-face is multicoloured, but has simple ornamentation.

In their home regions, bedspreads with tufts of wool were primarily used for warming up and did not have any particular decorative purpose. For stock breeders and woodcutters, on their route between the inland region (Lika) and coastal region, this kind of bedspread was an irreplaceable protection outside the house, but also in the house, on a bed on planks or beside a hearth. This type of bedspread was typical homemade product made of homemade wool which was one of the reasons for its longevity. Biljac came to Bačka with the migration as a very useful moveable textile, but not for long, because in this new environment it became redundant.

Прекривач *кићани билјац*, Срби, Днopolje, Доњи Лапац, Лика, Хрватска, 1952. Симетричан или турски ручно везиван чврт. Ткала Софија Узелац, рођ. Тишма, у Бировачи, Доњи Лапац. Продала Јела Секулић из Новог Сада. Димензије: 160 x 230 см, инв. бр. 380 МВ ЗБЈ.

Bedcover with tufts of wool, Serbs, Dnopolje, Donji Lapac, Lika Croatia, 1952. Symmetrical or Turkish manually tied knot. Woven by Sofija Uzelac, born Tišma, in Birovača, Donji Lapac. Sold by Jela Sekulić from Novi Sad. Dimensions: 160 x 230 cm, inv. no. 380 MV ZBJ.

ЗАБОРАВЉЕНИ ПРЕПЛЕТАЈИ
FORGOTTEN INTERLACES

Традиционални типови домаћег ткања који карактеришу различите етничке средине изразито мултиетничког простора Војводине сврставају се у два основна типа ручног ткања. То су код Срба, Румуна и Шокаца поглавито најстарије технике домаћег ткања - двонитни ручни пребори разнобојном потком и пребори *на даску*; а код Мађара, Словака и Русина сложенији видови чункања у вишенинтним блоковима према унапред постављеном укрштању основе за преткивање по шеми узорка, у народу *на нитиће и прутиће*.

Тканина се изводи на разбоју и садржи два основна система нити: прво основу, систем уз-дужних, затегнутих нити, затим потку која се преплиће са основом. Основа и потка се међусобно укрштају под правим углом и слажу у једној равни ткања. Структура тканице је одраз односа елемената у саставу готове тканице, док појам техника ткања подразумева тип поступка који се примењује при изради тканице.

Процес ткања чине три основне операције. Прво, подизање дела основиних нити тако да се у основином систему створи зев између горњих и доњих нити. Друго, преткивање потком кроз зев, обично чунком у ком је потка намотана на цев. И најзад, сабијање поткиних нити да би се сложила у раван, равномерним ударцима брдилом са брдом.

У погледу структуре, ткања се класификују према начину узајамног преплитања нити основе и потке: проста ткања садрже само по један систем основе и потке и изводе се у једном слоју – *мрежи*, укрштањем два елемента система (домаће ткање познаје платно и кепер); и сложена ткања у којима се поред основе и потке, налази најмање један, а може бити више различитих додатних украсних елемената за извођење шара различитим техникама *броширања* (*у зев, на даску, на нитиће и прутиће*; уткивањем помоћу чунка или на прсте). У извornом домаћем ткању, орнаменти се изводе поступино, додатном украсном потком у једној или у више боја, прстима, у комбинацији са основним преплетајем, најчешће платном; насупрот овоме, развијенији типови *програмираних* ткања у домаћој радиности се изводе чункањем, од ивице до ивице ткања и натраг, али уз сложену претходну припрему основе, која се уводи у одговарајући број нити, редоследом према узорку и ручно дизање разбројених нити према задатом редоследу, када се преткива украсна потка.

Traditional types of homemade weaving characterized by various ethnic groups of the multiethnic region of Vojvodina include two main types of hand weaving. Serbs, Romanians and Šokac ethnic group pride themselves on the oldest technique of traditional weaving – manually selecting colourful weaving weft into the two harness loom; using the weaving board or shed rod. The other communities (Hungarians, Slovaks and Ruthenians) generally practiced the shuttled weaves with predetermined crossing warps and by dissolving the sample in blocks, lifting the heddles with the series of sticks.

Produced on looms, woven structures feature warp yarns strung on the loom and weft yarns that cross and interlace with the warp. The warp and the weft are interlaced at the right angle one with the other in the plane of the fabric. Textile structure reflects the relationship of elements in finished textiles, while the term weaving technique refers to the method of processing used to create a textile.

Weaving involves three basic operations. First, some of the warp threads are lifted to form a shed, which is the triangular space created between the warps that are up and those that are down. Secondly, the weft, which is generally found onto some kind of a shuttle to speed the process up, is passed through the shed. Finally, the weft is beaten or packed even with a comb.

As for the structure, woven fabrics are classified according to the manner how warp and weft cross each other: simple weaves contain only two interlaced sets of elements - warp and weft (homemade weaving is familiar plain weave and twill); and compound weaves which, in addition to warp and weft, have at least one or more different additional decorative elements for patterning using the brocading technique (in the shed, shed-rod, the harness and stick; inserting can be loom controlled or finger picking). In original domestic weaving, ornaments are derived gradually, with additional decorative weft in one or more colours, with fingers, combined most commonly with basic plain weave. On the other hand, more developed types of programmed weaving in domestic weaving were shuttled, from one edge to the other edge and back, after the complex preparation of the warp, which is introduced in a respective number of threads, arranged according to the pattern and finger lifting of threads according to a predetermined sequence, when a decorative weft is inlaid.

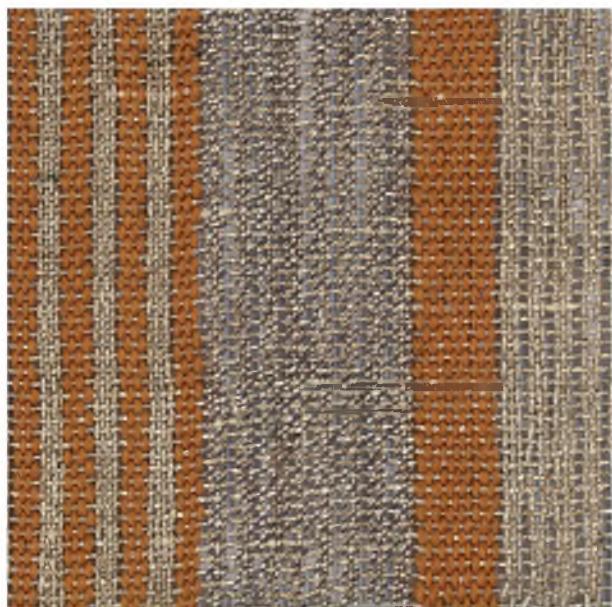

Домаће платно крупна *ћерћелија* (услови-
це). Кошуља, Срби, Павлиш, Банат. Ткала Пер-
сида рођ. Савков, у Великом Гају 1925. Даровала
свом младожењи за кошуљу. Димензије: 20м x
46см, инв. бр. 7650.

Преплетај платно подразумева најпростије
преплитање нити основе и потке у ком свака
нит потке наизменично прелази изнад или ис-
под сваке основине нити. Пример је од екстра
такног памука са пругама од дебљег памучног
предива у основи.

Homemade fine cotton called large *ćerćelija*
(warp stripes). Shirt, Serbs, Pavliš, Banat. Woven by
Persida nee Savkov, in Veliki Gaj, 1925. A gift for her
future husband for a shirt. Dimensions: 20 m x 46
cm, inv. no. 7650.

The plain weave is the simplest possible
interlacing of warp and weft elements in which
each weft thread passes alternatively over and under
successive warp. Both sides of a fabric woven with a
plain weave usually have the same appearance. The
sample is made of extra thin cotton with thick warp
stripes of extra thin cotton yarn.

a. Платно са ефектима потке у материјалу (памук и кудеља), структури (једнострuke и двоструке нити) и боји (пруге).

b. Ефекти основе су у боји (уздужне пруге), али и у материјалу (памучно и сребрнасто пре-диво).

c. Различити елементи потке – тегет/бели рипс; црвено-бела дебља усукана потка, вишеструка црвена потка – у структури платна.

d. Платно са уздужним пругама глатких и набораних текстура, услед комбиновања партија са различито затегнутом основом. Делови равног ткања су на затегнутом вратилу, док су делови који се набирају знатно лабавији.

a. Simple plain weave with weft effects in material (cotton and hemp), structure (single and double) and colour (stripes).

b. Warp effects are in colour (longitudinal stripes), but also in material (cotton and silver yarn).

c. Different weft elements – dark blue/white ribs; red and white thick twisted weft, multiple red weft – in plain weave structure.

d. Plain weave with longitudinal stripes with smooth and rough textures. This weaving process incorporates modification of tension control. Some of the warp yarns are held under controlled tension at all times during the weaving, while the top seersucker warp beam remains comparatively slack.

Комарник, застор изнад кревета, Срби, Каћ, Бачка. Ткано у кући Марића 1915. године. Набавио Р. Николић 1949. Димензије: 197 x 122 см, инв. бр. 303.

Ефекат две боје укрштањем правилно распоређених нити основе и потке којим се добија каро узорак у преплетају платно, а комбинација црвене и зелене боје је била омиљена. Ово ретко ткање од меког вуненог предива неуједначене дебљине добро пропушта ваздух.

Awning mosquito net above the bed, Serbs, Kać, Bačka. Woven in the Marić family house in 1915. Acquired by R. Nikolić in 1949. Dimensions: 197 x 122 cm, inv. no. 303.

Combining horizontal and vertical hairline, two coloured effect, evenly spaced cross warp and weft, gives plaid pattern. The favourite combination of colours was red and green. This rare fabric of soft wool yarn with uneven thickness ventilates well.

a. Једнобојне текстуре у каро узорцима, добијене су слагањем веома танког памука *свиленца* и дебelog памучног предива *вула* у основи (условице) и потки (преткивке).

b. Каро ефекат укрштањем *условица* од дебљег памука са комбинацијама попречних пруга у потки различитих боја, наглашен је у таној структури памука *свиленца*.

c. Неправилна панама са четири нити памука у основи и једноструком потком од грубе кудеље, обогаћена живим бојама потке.

d. Полупанама са две нити основе и једном нити потке, често се примењује и у вуненим ткањима. Једнолична површина једне основне боје се обогађује различитим комбинацијама ужих и широких пруга више боја у основи.

a. Monochrome textures with check pattern, have been produced of thin silky cotton (*svilenac*) and thick cotton threads as arranged in both warp and weft.

b. Crossing of warp and weft of different thickness and stripes of coloured threads, emphasized in a thin structure of *silky cotton*.

c. Irregular panama with four warp threads and a single rough hemp weft, enriched with vivid weft colours.

d. Half-panama weave with two warp threads and a single weft thread, often applied in woollen weave. Monotonous surface of one basic colour is enriched with various combinations of narrow and wide polychrome warp stripes.

Поклопац, сачуван део сремске торбе *са четири лутке*, Срби, Ириг, Срем, 1880. Ткала Катица Мисиркић, поклон Даринке Мисиркић 1955. Димензије: 45x46 см, инв. бр. 1971.

Клечање обухвата варијанте техника ткања вишебојне орнаментике у поткином лицу, испрекиданом потком, са изменама боја по узорку. Минимални прорез је варијација у којој се изменама по неколико пребачаја у прорезу стварају благе косине боја.

Cover, preserved part of a bag with four *dolls* from Srem, Serbs, Irig, Srem, 1880. Woven by Katica Misirkić, a gift from Darinka Misirkić 1955. Dimensions: 45 x 46 cm, inv. no. 1971.

Tapestry weave comprises various versions of weaving polychrome ornaments in a weft-faced plain weave, with discontinuous weft. Minimal slit is a variation with a very few passes of weft in one colour producing a slant diagonal line.

a. Клечање са прорезима је структура у којој се потка једне боје враћа око последње нити по шари, а следећа око суседне нити основе и ствара вертикални прорез.

b. Спој принципа измене боја – са прорезима и обавијање две нити потке око заједничке нити основе, у мрежастој структури, контрола дужине вертикалних прореза се постиже применом измене боја у варијанти *ластин рен*.

c. Обавијањем две боје око једне нити, гради се густо ткиво, без прореза, боје се смењују мањом на по две нити основе, а цртеж може бити степенаст и зупчаст као и код ткања на прорезе.

d. Вишеструко уклињење *ластин рен* је измена испрекидане потке у бојама тако што се по неколико нити једне боје обавије око основне нити, па исто толико нити суседне боје, око заједничке нити основе.

a. Tapestry weave with slits is a structure in which one coloured weft returns around the last warp of its own area, and the adjacent colour returns around the next warp, leaving a slit between two colours.

b. The combination of the two principles of colour changes - with slits and shared-warp tapestry technique into the traditional net-like structures. Excessively long vertical slits are avoided by the common warp dovetailing the wefts.

c. Shared-warp tapestry technique, built dense fabric, without slits, the colour turns mainly on two of the warps, so the structure may also be in squares by rows as with slits.

d. Multiple dovetailing is a colour transition of discontinuous wefts in a way that several shots of one colour and then several shots of the adjacent colour are placed around a common warp thread.

Пешкир за кићење свекрове запреге, Срби, Гргуревци, Срем. Ткала 1937. Нера Јовешковић на затке иглицом на разбоју, на детелине изведене зеленим мерком у зев; крајеви укращени шипинарајем. Набавила М. Малуцков 1971. Димензије: 186x39 см, инв. бр. 6726.

Чипка се ради на разбоју, у отвореном зеву платна, а ове детелине комбиновањем букетића обавијањем групице основних нити чунком са потком и осмица.

The towel intended for decoration of father-in-law's carriage, Serbs, Grgurevci, Srem. Woven in 1937 by Nera Jovešković. Ornamentation was made with a needle on the loom, clover with green embroidery thread (*merk*), in the shed, edges are decorated with embroidered hem. Acquired by M. Maluckov in 1971. Dimensions: 39x186 cm, inv. no. 6726.

The lace is woven on the loom, while the clover is made by combining lace brook's bouquets (wrapping around a small number of warp ends), and leno weave (two warp yarns are crossed over each other and held in place by a filling yarn).

a. У ажуру се неколико нити из основиног низа хвата прстима и стеже заједно и опшије да остану шупљине; ако се увезана група нити са горње стране преполови и везује са делом претходне односно следеће групе, то је цик-џак ажуру.

b. Комбинација испанске чипке (испуном партија од више нити основе украсном потком, тако да међу њима остаје прорез) и осмица, при чему испанска чипка представља биљни мотив, а осмице мрежасту подлогу.

c. *Cahe* је блок-ткање сложено из равномерног платна и пловеће основе и потке око сваке *helijsa* саја, а боја у потки додатно истиче његову структуру.

d. Еблемско ткање, мешавина различитих преплетаја у оквиру поставке основе комплементарног ткања; у овом случају преплетаја *cahe* и броширања је комбинован преплетај *cahe* са броширањем (пловећим нитима разнобојне непрекидне потке).

a. In a drawn thread work a several warps are separated with fingers and tightened together and sewn to remain hollow; if the bonded group of warps is cut in half and tied up with a half of the previous i.e. next group, it is a zigzag open work.

b. Combination of Spanish lace (filling the portions of several warp threads with a decorative weft, leaving a slit between them) and leno, whereby Spanish lace represents a plant motif and leno weave makes up the grid surface.

c. Honeycomb is a block weave where long floats of warp and weft outline each square cell, while the weft colour additionally emphasizes its structure.

d. A decorative weave called *eblemski*, is a mixture of various weave interlaces within one warp setting of complementary weaving; In this case the honeycomb weave and brocade weave were combined (with floating yarns of decorative polychrome continuous weft).

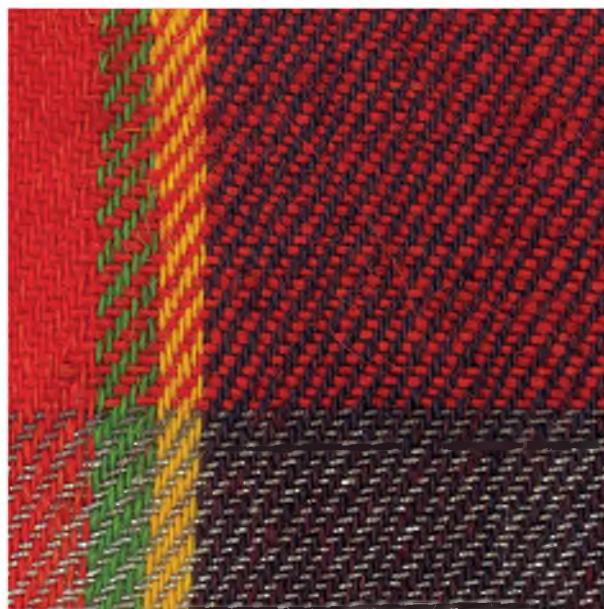
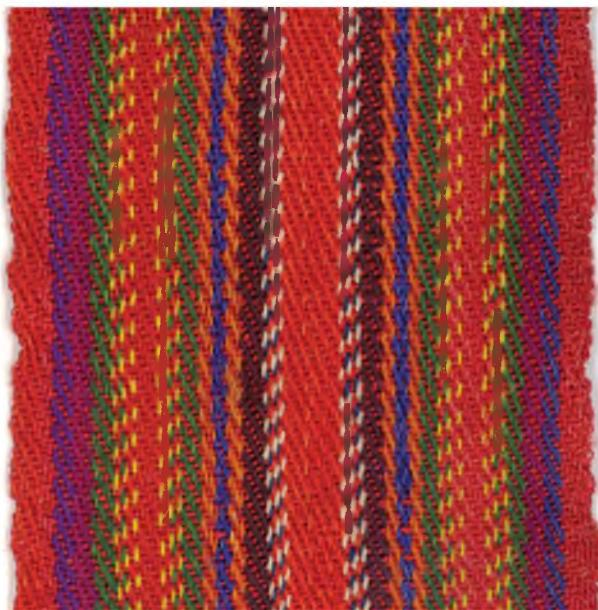

Сламарица *paletă*, Румуни, Николинци, Банат. Ткала је Перса Ћинћ 1935, набавка М. Малуцков 1971. Димензије: 190x110 см, инв. бр. 7001.

Кудељно ткање веома грубе *тласасасте* рељефне структуре изведено је у четворонитном, хоризонталном цик-џак кеперу, изведеном из директног кепера, променом смера косина кепера.

Pailasse, palet, Romanians, Nikolinici, Banat. Woven by Persa Ćinć in 1935. Acquired by M. Maluckov in 1971. Dimensions: 190x110 cm, inv. no. 7001.

This hemp fabric, very coarse with wavy relief structure, was carried out in four-harness, horizontal zigzag twill, derived from straight twill, by reversing the direction of diagonal lines of the twill.

a. Кепер основиног лица S-смера директан, али са ефектом уздушних пруга изведенних комбинањем вишебојне основе са једнобојном потком. Посебан детаљ је испрекидана линија основе у истом преплетају.

b. 2/2 равномерни (са флотирањем истог броја нити на обе стране) Z кепер (са косином удесно). Осим боје у основи и потки, применењен је и ефекат материјала (сребрне нити).

c. Две наизменичне попречне партије, у две варијанте кепера: неукрашени део, цик-цак у црно-сивој комбинацији основе и потке, а тачкаст кепер у вишебојној ромбоидној структури у попречним пругама.

d. Минуциозан пребор у кеперу, разнобојним нитима по узорку. Комплементарно украсно ткање ручним пребирањем и убацаивањем разнобојне потке у оквиру директног Z кепера.

a. Warp-faced straight twill S-direction, but with the longitudinal stripe effect derived by combining multi-coloured warp threads with single coloured weft. A special detail is a dashed warp line in the same plain weave.

b. 2/2 even sided (with balanced floats of the same length on both sides) Z twill (with a right-hand diagonal). In addition to colour in warp and weft, the effect of material (silver thread) is applied.

c. Two alternating horizontal bands, in two different twills: an undecorated part in the uniform zigzag, and polychrome striped pattern in the point twill.

d. Meticulous finger manipulated twill weave, polychrome weft in the set for the twill weave. Complementary decorative weaving technique performed by manually meddling and inserting polychrome weft within direct Z twill.

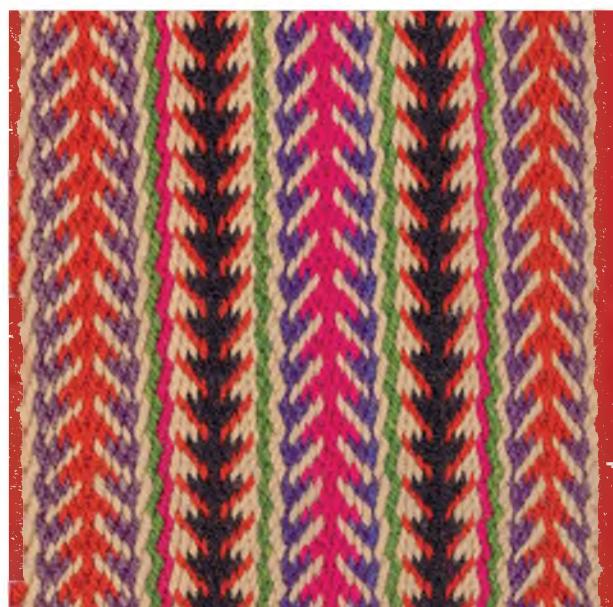
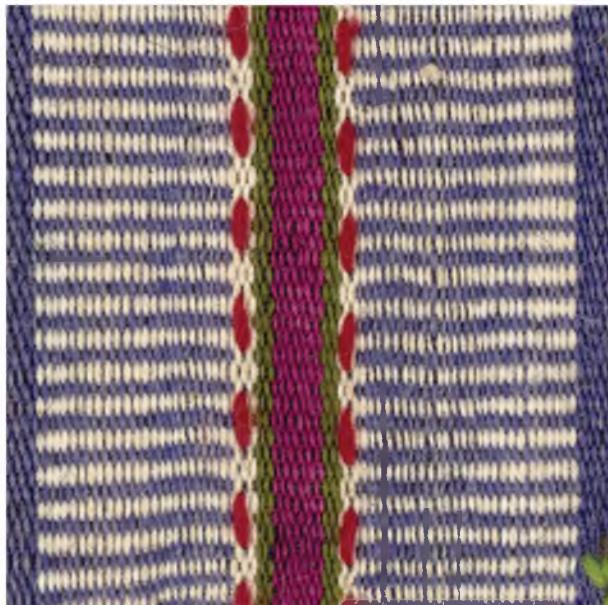

Појас *braširă*, Мали Жам, Банат, око 1915.
Ткан у Маргити за Марију Боронка, удату у
Мали Жам. Откуп М. Илић (Малуцков) 1957.
Димензије: 380 x 5 см, инв. бр. 2414.

У пругама основиног лица, у преплетеју
платно, су ситне фигуре са танком али густом
основом живих боја са танком *невидљивом* пот-
ком.

Belt *braširă*, Mali Žam, Banat, around 1915.
Woven in Margita for Marija Boronka, married in
Mali Žam. Bought by M. Ilić (Maluckov) in 1957.
Dimensions: 380 x 5 cm, inv. no. 2414.

Complimentary warp-faced weave stripes with
various forms with thin but dense warp of vivid
colours and thin invisible weft.

a. Основа у две боје, сложена је у две комплементарне серије интегрисане у састав тканице. Обе представљају одговарајуће и реципрочне делове на два лица ткања.

b. Двобојно комплементарно ткање са украсним преплетом у основи. Лице и наличје су позитив и негатив двобојног ромбоидног узорка.

c. Двобојни парови комплементарне основе у уздужном пругастом распореду, својим једноставним преплитањем дају уситњен, формално једноставан геометријски узорак, али колористички веома развијен.

d. Ситна геометријска орнаментика изведена *картицама* са густом основом живих боја, стрмих косина Z смера увртања, а памучна потка је танка и невидљива испод густе основе.

a. Warps in two different colours are set up in two complementary sets that are integral to the structure of the fabric. Both play equivalent and reciprocal parts on two opposite faces of the fabric.

b. Two-coloured complementary weave with decorative warp interlaces. The face and reverse side are positive and negative of two-coloured diamond pattern.

c. Two-coloured pairs of complimentary warps in longitudinal striped arrangement, with their simple weaves give small, formally simple, but colourwise very developed, geometrical pattern.

d. Inconspicuous geometrical ornaments are derived with small cards with dense warp of vivid colours and steep slope Z twisted weave, while cotton weft is thin and invisible under the dense warp.

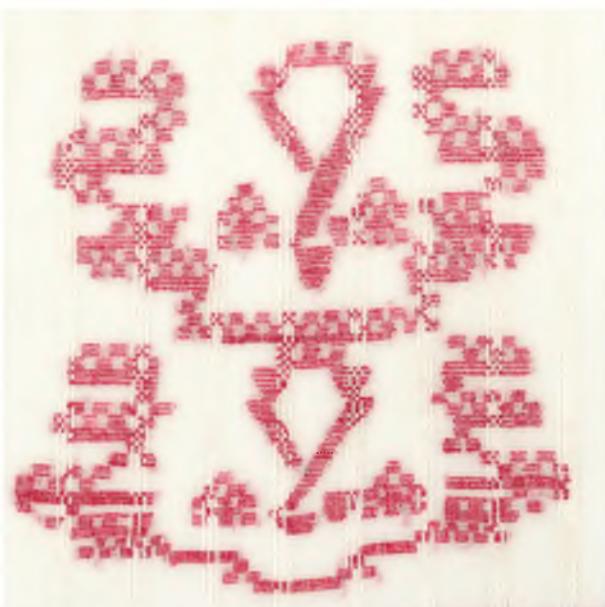

Пешкир, Румуни, Уздин, Банат, ткала Ана Крецу 1905. откуп 1957. Димензије: 290 x 39 см, инв. бр. 2568.

Примењен је низ украсних поступака, почев од уснивања пруга пунијим белим памуком; затим преткивање вишебојном потком на белој површини платна, али и посебни ефекти улагањем додатне потке, од белог вула у један исти зев, упоредо са примарном потком равномерног платна.

Towel, Romanians, Uzdin, Banat, woven by Ana Krecu in 1905, bought in 1957. Dimensions: 290 x 39 cm, inv. no. 2568.

A series of decorative principles, starting from warping stripes with thick white cotton; then weft patterning on a white cotton surface, and special effects are achieved by inserting an extra white thick cotton weft in the same shed together with ground wefts.

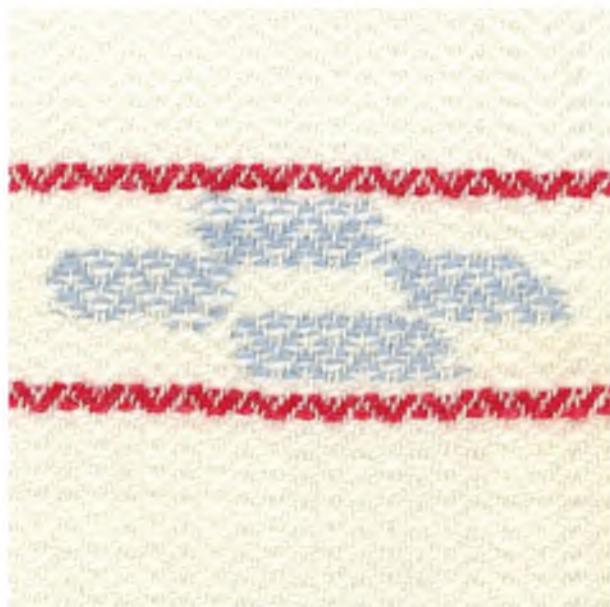

а. Украшним ткачким техникама броширања додатном потком у зев и реципрочним броширањем, али и детаљима веза, *насликана* је женска фигура са свим детаљима, на таном белом платну.

б. На танком платну *мисир* са дебљим *усновицама*, *шотиши* изведена је фигурана орнаментика у зев. Препредене усновице и пунија првена потка дају волумен биљном мотиву.

с. На белом уснованом платну бора, са украшним распоредом пруга пунијег памука и преткиваним пругама у боји, изводи се фигурана орнаментика у зев.

д. Пребор у зев додатном потком, улаган је прстима упоредо са базичним ткањем у преплетају кепер. Двобојне сенчене површине у кеперу се добијају улагањем препредене нити украсне потке уз пунију базичну потку.

а. A figure of a woman with all the details is *painted* on a thin white cotton using decorative weft inlaid and reciprocal brocading techniques, with embroidery details.

б. Figural ornaments in the shed, on a thin material with thick warp stripes called *misir* or *šotis*. S-plied warp stripes as well as red, Z-spun cotton weft increase the volume of branched plant motif.

с. Figural ornaments are made of white cotton with wrinkled warp stripes decoratively arranged and shuttled coloured stripes, using the most common brocading technique, in the shed.

д. Inlaid brocade with an extra weft is laid in with fingers together with twill as a background weave. Two-coloured shaded surfaces in twill are obtained by inserting plied decorative weft with thick basic weft.

Пешкир, Срби, Лаћарак, Срем, 1911. Шара на позиције са тулипанима. Откуп од Рајка Живановића, 1957. Димензије: 178 x 41 см, инв. бр. 2325.

Варијанта броширања са петљицама на таном белом платну, помоћу даске међу разбројеним нитима основе. У вертикалном положају, даска раствара зев за пребирање украсном потком. Примењено је и уобичајено уснивање дебљим памуком у пругастом распореду.

Towel, Serbs, Laćarak, Srem, 1911. The pattern of *vine* with *tulips*. Bought from Rajko Živković in 1957. Dimensions: 178 x 41 cm, inv. no. 2325.

Brocade version with edge loops on thin white fabric, with a help of an extra shed stick in the warp behind the harness. In the vertical position, the shed stick opens the shed for decorative weft. A common warping with thick striped cotton is also applied.

a. Броширано лице ткано *на даску* у једнобојној варијанти, на белом *сади* платну. Црвена украсна потка од дебљег препреденог памука, флотира преко 11 а испод једне нити основе.

b. Броширана разнобојна цветна орнаментика са додатном испрекиданом потком на танком платну са усновицама од дебљег памука.

c. Цветна орнаментика на пешкиру тканом у преплетају равномерног платна, изведена *на даску*, броширањем разнобојном потком са ивичном петљом. Украсна потка овде флотира изнад 9 а испод једне нити основе.

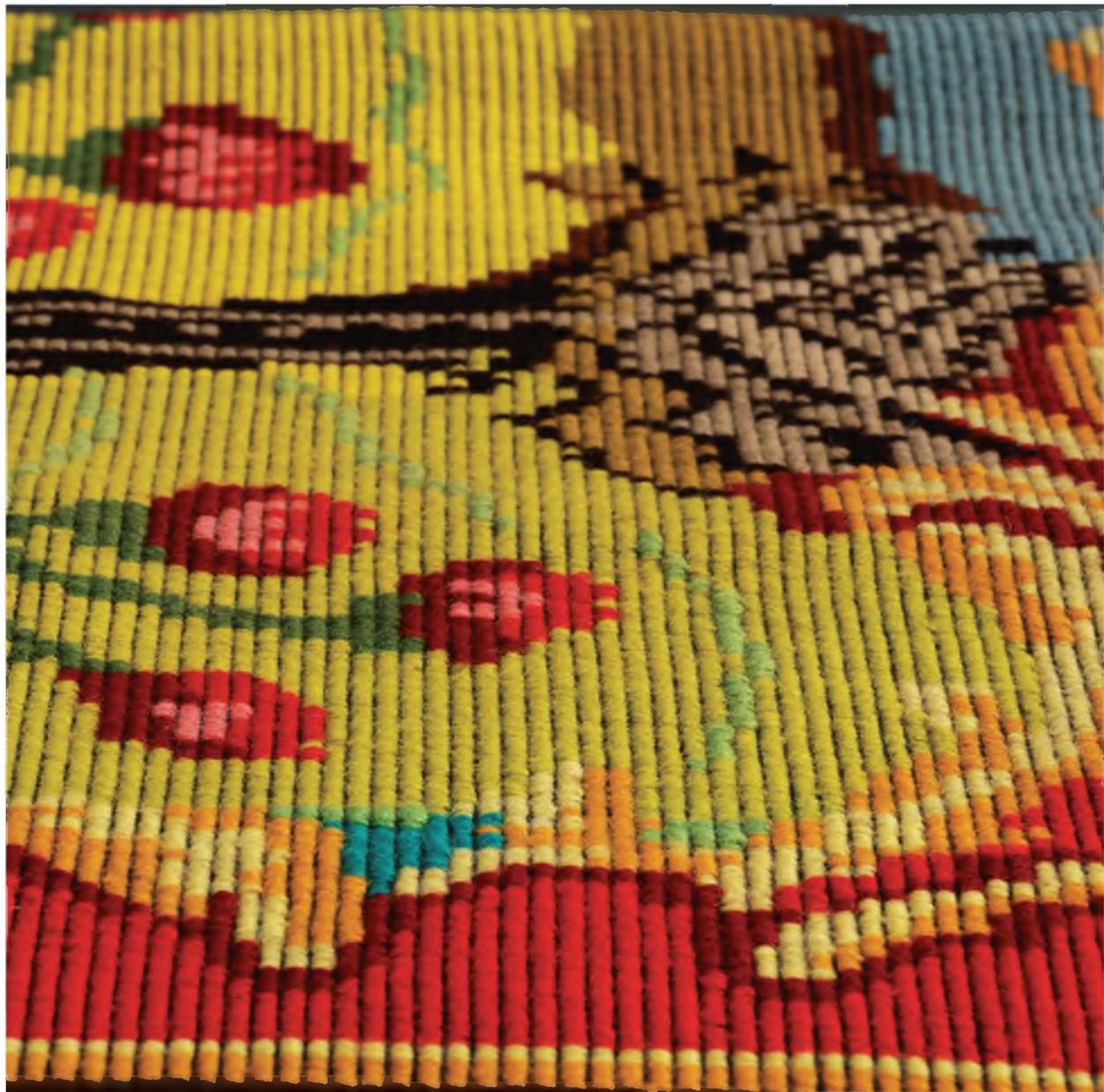
d. Броширано цело лице испрекиданом потком од разнобојне вуне са украсним петљама обе суседне боје на месту њиховог граничења. Основа и потка унутрашњег ткива у преплетају равномерног платна је танка вуна.

a. Overlay brocade using shed-rod in a single-colour version, the ground surface is white thin cotton. Here, a red decorative weft of thick plied cotton floats above 11, and below one warp.

b. Brocaded multicoloured floral ornaments with extra discontinuous weft on thin cotton with warp stripes of thick cotton. It is a typical local method of decorating towels.

c. Floral ornamentation on a towel woven on a balanced plain weave, done using the shed-rod, overlay brocade with an edge loop. A decorative weft is above 9 and below one warp.

d. Overlay brocaded whole surface with discontinuous weft with coloured wool and brocade with decorative loops of both adjacent colours at their connection. Weft and warp of the background cloth of the balanced plain weave is thin wool.

Дуварник, зидна облога са пасторалном сценом, Срби, Каћ, Бачка, око 1930. Откуп од Александре Јаковљевић, 2003. Димензије: 182 x73 см, инв. бр. 11603.

Ткање на даску, пуно вунено лице је ребрасто у правцу основиних нити. Украсна потка флотира на лицу ткања, а учвршћена је са две нити основе, што је иначе уобичајено.

Duvarnik, wall hanging with a pastoral scene, Serbs, Kać, Bačka, around 1930. Bought from Aleksandra Jakovljević, 2003. Dimensions: 182 x73 cm, inv. no. 11603.

Weaving with the shed rod, entirely woollen face is vertically ribbed structure. Decorative weft floats on the face and it is held in place with two warp units, very common practice.

а. Броширање непрекидном украсном потком дебљим памуком, на пруге у више боја, на танком памучном платну.

б. Пребором *на даску* варира се ребраста структура, а разнобојне хоризонталне пруге изменом боја у истом преплету.

с. Испрекиданом украсном потком од вуне у више боја изводи се стилизована орнаментика, убацањем комадића нити прстима. Након реда додатне украсне структуре следи један до три пребачаја потке основног ткања.

д. Примена технике броширања целог лица разнобојном потком, највише је развијена на украсним прекривачима са богатом цветном орнаментиком у комбинацији памука и вуне.

a. Continuous decorative weft brocade with thicker cotton, striped in different colours, on thin cotton.

b. Ribbed structure is varied with shed-rod, while horizontal colourful stripes are varied with a change of colours in the same interlacing.

c. Stylized ornaments are made with a discontinuous decorative colourful woollen weft by inserting weft pieces with fingers. A row of an extra decorative structure is followed by one to three plain ground shoots.

d. The application of overlay brocade of the whole surface with colourful weft is the most developed on decorative coverlets with rich floral ornamentation combined of cotton and wool.

Пешкир, Румуни, Уздин, Банат, 1935. Припадао Аници Крецу, рођ. 1920. Младе жене и девојке такве пешкире носе уз свечану ношњу, а младићи о каишу, посебно лети на игранкама. Међу утканим шарама су и *вучји зуби*. Димензије: 108 x 34 см, инв. бр. 4158.

Геометријска орнаментика у варијанти брошираног лица, испрекиданом потком у више боја на белом уснованом платну.

Towel, Romanians, Uzdin, Banat, 1935. Used to belong to Anica Krecu, b. 1920. Young women and girls were wearing these towels with their festive costumes, and young men were wearing them on their belts, particularly at summer dances. Among the designs there are woven *wolf teeth*. Dimensions: 34x108 cm, inv. no. 4158.

Geometric ornamentation executed using overlay brocade with discontinued weft in different colours on white warp striped cotton.

a. Броширана орнаментика је изведена ручним пребирањем и уткивањем испрекидане потке у бојама по узорку. Основно ткање је равномерно платно са вишебојним пругама у основи равномерног платна.

b. Броширано лице испрекиданом потком на платну каро узорка, испуњено је густим удвајаним нитима меко предене вуне у вишебоју.

c. На платну густог поткиног лица је орнаментика у хоризонталним пругама, цветна као и геометријска, броширањем разнобојне тј. испрекидане потке. Неукрашени делови у две боје, ткани су са прорезом и накнадно ручно спајани.

d. Цветне композиције брошираног целог лица ручним пребирањем и уткивањем додатне испрекидане украсне вунене потке, изводе се и дугим флотажама фиксираним са по две нити танке основе, али у слободном распореду.

a. Brocaded ornamentation is done with finger picking and discontinuous weft inserting in colours according to the pattern. The basic weave is balanced plain weave with colourful warp stripes.

b. Overlay brocade with discontinuous weft on the plaid patterned plain weave, is filled with soft doubled wool of different colours.

c. The ornamentation on a dense weft-faced weave is in horizontal stripes, both floral and geometric, done using brocade with coloured i.e. discontinuous weft. Undecorated parts in two colours are woven with a slit and then joined together manually.

d. Floral compositions of the overlay brocade of the whole surface done by finger manipulation and inlay brocade with discontinuous decorative woollen weft can also be done with long floats fixed with thin warp threads, arranged as desired.

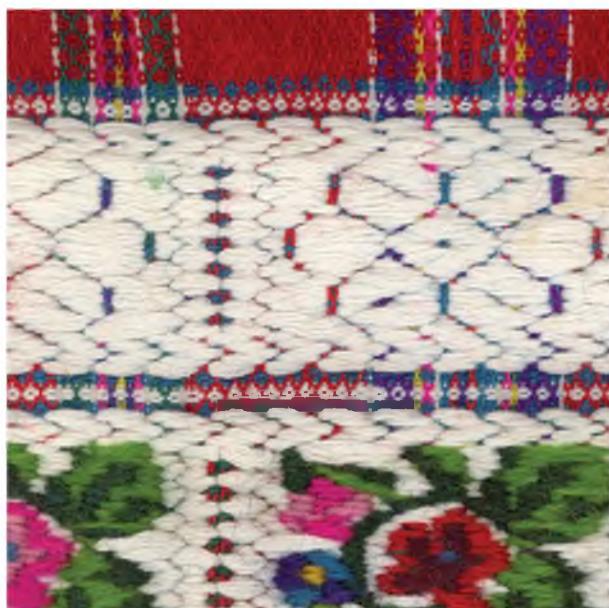

Свечана прегача, Румуни, Куштиљ, Банат,
око 1900. Поклон Градског музеја Вршац, 1950.
Димензије: 44 x 45 см, инв. бр. 739.

Сложена структура у којој је унутрашње
ткivo *панама* са украсним слојем флотирајуће
потке. Орнаментика је изведена комбинацијом
ручног пребирања и преткивања сребрнастом и
разнобојном потком.

Festive apron, Romanians, Kuštilj, Banat,
around 1900. A gift from the City Museum of Vršac,
1950. Dimensions: 44 x 45 cm, inv. no. 739.

A complex structure in which the inner tissue,
panama, is with a decorative layer of floating weft.
The ornamentation is executed by combining finger
picking and wefting using silver and colourful weft.

a. Увођење основе за преплетај кепер, који преовладава на тканој површини, омогућава украсни пребор прстима, замењивањем вишебојне потке. У тим деловима је подлога платно, а преостале две нити дају зев за пребор.

b. Четворонитно увођење основе омогућава ткање редовно уведеног кепера и комбиновање са украсним блоковима ручно брошираних ткања са платном, а ручно пребирање додатном потком у преостале две нити.

c. Доминирају цветне касетице изведене броширањем испрекиданом потком у бојама, тако да практично сакривају ткану подлогу тачкастог кепера. И сама подлога кепера је са ефектима боје у основи и потки.

d. Белина броширане орнаментике и цветни колорит изведен разнобојном испрекиданом потком сакрива подлогу у тачкастом кеперу.

a. Introduction of warp for twill weave, which prevails on a woven surface, enables decorative finger manipulation, by substituting multicoloured weft. In those parts the ground weave is cloth, while the remaining two threads make an inlay brocade.

b. Four-harness warp threading enables weaving areas of regularly threaded twill to be combined with decorative blocks of hand brocade (cotton as a background weave and finger picking with extra weft on two remaining harnesses).

c. Floral cassettes which are done by coloured discontinuous weft brocade are dominating, thus practically hiding the ground weft of pointed twill. The ground twill consists of effects of different colours in the warp and weft.

d. A strong whiteness of brocaded ornaments and floral colours derived with colourful discontinuous weft brocade cover the pointed twill.

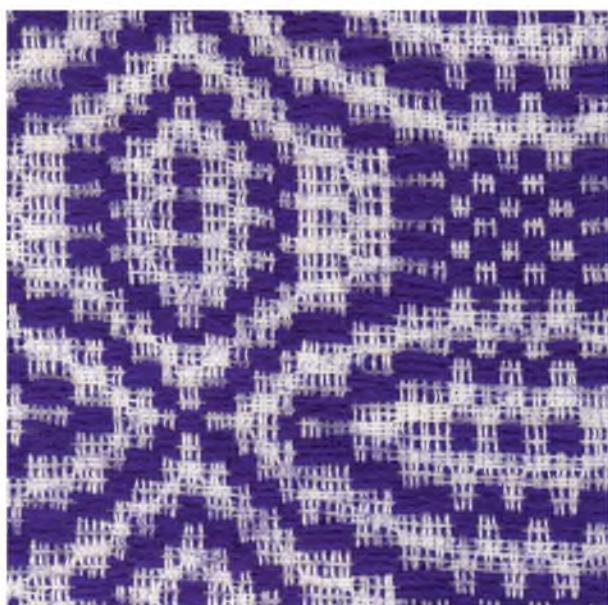
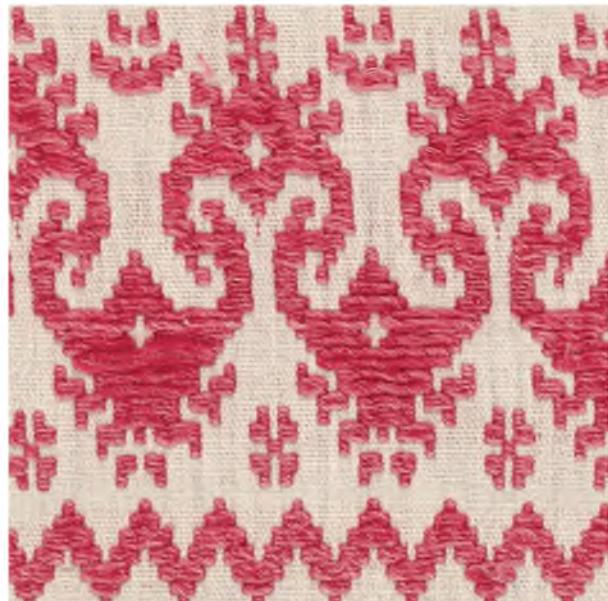

Пешкир *uterák*, Падина, Банат, 1920. Типичан свечанији словачки пешкир, рад веште ткаље. Сложена украсна пруга изведена је на нитиће, а украсена страна се завршава украсно везиваним ресама. Откуп од Тордаи Ане 1960. Димензије: 97x68 см, инв. бр. 3355.

Сложена пругаста орнаментика ткана чунком на нитиће и прутиће. Блок-ткање, садржи основно платно и додатну непрекидну потку.

Towel, *uterák*, Padina, Banat, 1920. A typical festive Slovakian towel, the work of skilful weaver. Complex decorative stripe was done on the harness, and the decorated side ends with decoratively tied fringes. Bought from Tordai Ana in 1960. Dimensions: 97x68 cm, inv. no. 3355.

Complex striped ornamentation woven shuttled on the harness and sticks. Block-weave consists of a plain weave and continuous weft.

а. Пруга геометријског узорка са детаљима *шах-поља* у позитиву и негативу, изведена је комбиновањем само три различита распореда дизајна.

б. Шема ткачке радионице изведена у до-
мајој радиности, на платну са усновицама, бро-
ширана танним златастим предивом.

с. Нитима разбоја се тка платно, а додатна
украсна црвена потка, помоћу многобројних
прутића, по један за сваки пребачај потком узор-
ка. Вишеструк препреден црвени памук својом
пуноном појачава текстуру ткања.

д. Овершот се састоји од унутрашњег ткива
у преплетају равномерног платна. Украсна пот-
ка се преткива преко целог блока, затим испод
целог блока или изнад и испод алтернативних
основиних нити у блоку, стварајући полутонове.

a. Geometric pattern stripe with details of a chess field in positive and negative, derived by combining only three different arrangements of lifting.

b. A weaving workshop pattern made in home weaving, plain weave with warp stripes, and delicate gold threads.

c. Two shafts work for the foundation, and extra decorative red weft, on the odd picks, using a shed stick for each pick, weave the pattern. Multiple plied red cotton weft, with its fullness enhances the texture.

d. Overshot consists of a balanced plain weave, as the background cloth. The supplementary weft floats over an entire block, under an entire block, or over and under alternate warp threads in a block to form half-tones.

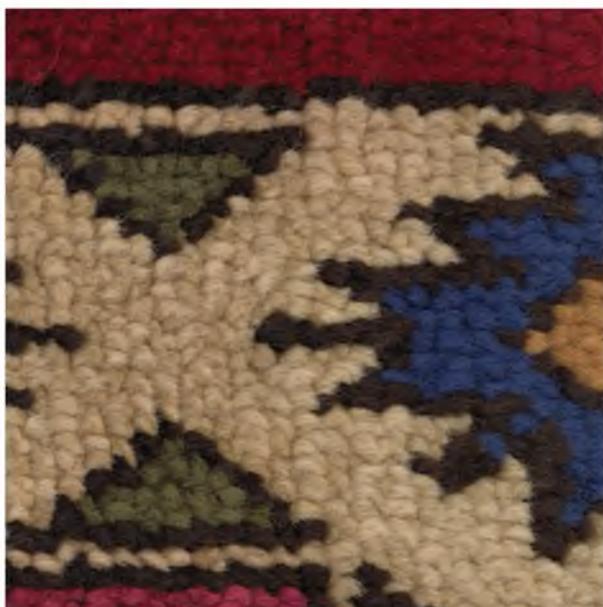

Прекривач *кићани биљац*, Срби, Днopolje, Доњи Лапац, Лика, Хрватска, 1952. Ткала Софија Узелац, рођ. Тишма. Продала Јела Секулић из Новог Сада. Димензије: 230 x 160 см, инв. бр. 380 МВ ЗБЈ.

Балканскe просторе карактерише првенствено симетричан ћордес или турски ручно везиван чвор, са преплетајем кепер као основним ткивом.

Bed cover with tufts of wool, Serbs, Dnopolje, Donji Lapac, Lika, Croatia, 1952. Woven by Sofija Uzelac, nee Tišma. Sold by Jela Sekulić from Novi Sad. Dimensions: 230 x 160 cm, inv. no. 380 ZBJ.

The Balkan region is characterised primarily by symmetrical Ghiordes or Turkish manually tied knot, with twill used as a ground weave.

а. Мањи ткани комади са чворованом орнаментиком обично су извођени у комбинацији са гушћим платном. Представа певца је изведена крупним, кратко шишаним чворовима на *платну* поткиног лица.

б. Персијски или сена чвр не дугу традицију на овим просторима. Везан је за кућну производњу *сена* ћилима. Извођен је на грубом кудељном *платну*, везивањем чврова вуном.

с. Чупавац, *на коровчиће*, јер се тка на прутиће. Вунене петље од додатне потке, у истом зеву у равномерном платну тако да, делом површине, избија у виду кружних петљи. Техника је погодна за извођење *коцкасте* орнаментике.

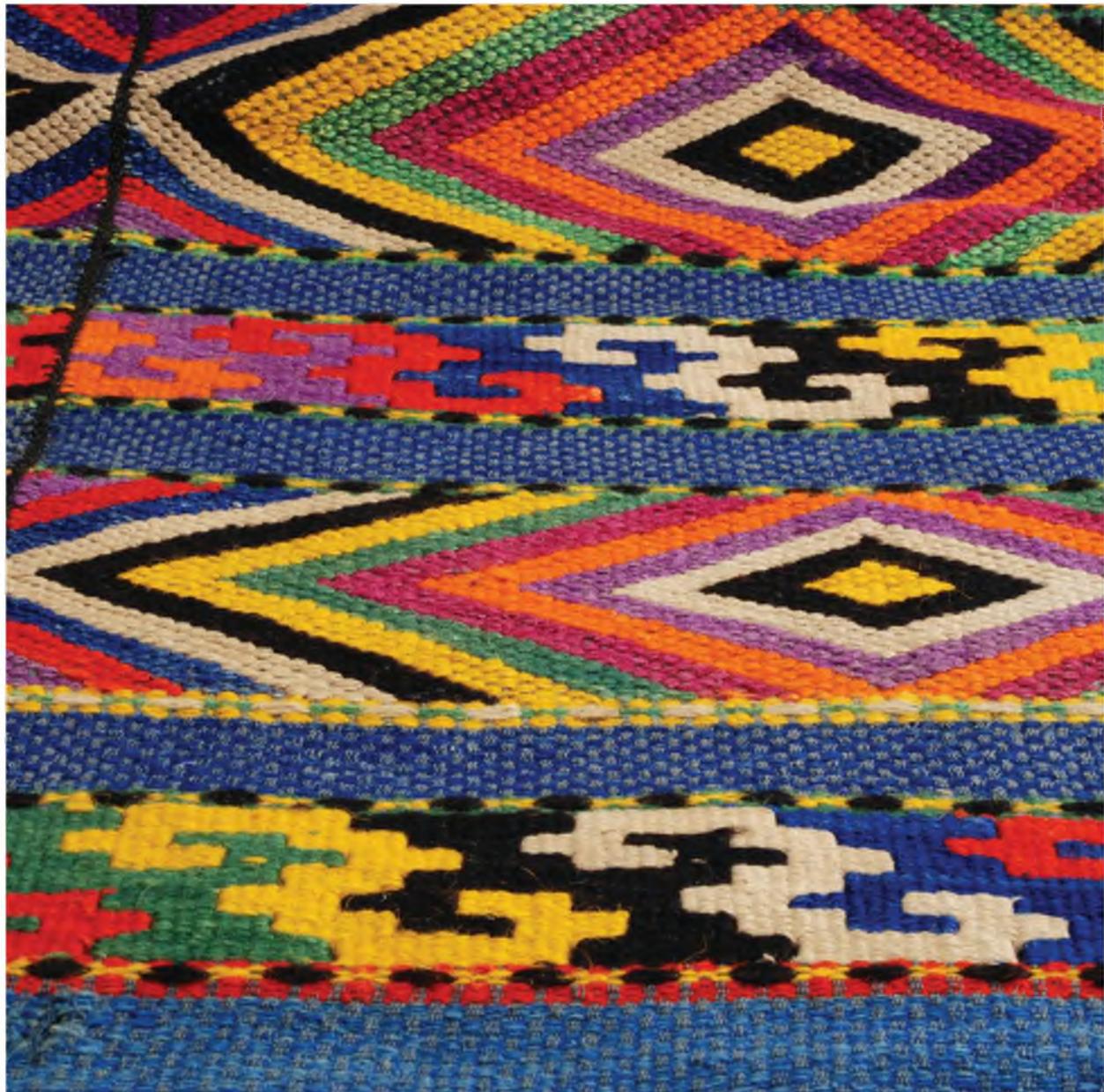
д. Украш петљом преко игле разнобојном вуном на *мешаном* платну са памучном основом и кудељном потком. Ситнији бодови примерени су фигураној орнаментици.

a. Smaller woven pieces with knotted ornamentation are usually done in combination with dense fabric. An image of a rooster, consists of a large close-cropped knots on the weft faced plain weave.

b. The Persian or Senna knot does not have a long tradition in this area. It is associated with the home production of *senna* kilims. It is made on coarse hemp, by tying knots with wool.

c. Shaggy, *on the weeds*, means wrapped around a stick. Woollen loops in the balanced plain weave, with the inlaid supplementary weft, partly woven into shaded loops. If no loop, weft just squeezes to continue with the loop. This technique is used for the checkered decoration.

d. Shaggy ornaments of coloured wool are shaped as uncut loops over the needle. Plain weave with warp of cotton and weft of hemp. Smaller stitches are appropriate for figural ornamentation.

Прекривач *ћилим*, Румуни, Војводинци, Банат, око 1900. Откуп од Викторије Дежан 1954. Димензије: 136 x 206 см, инв. бр. 1217.

Примењена је комбинација више украсних преплетаја. Већи део површине заузима широка шарена пруга реципрочног узорка и сложене структуре са две потке, од којих је једна вишебојна, броширана. Посебно истакнут елемент је клечана пруга уз површине чунканих и брошираних структура.

Bedspread, kilim, Romanians, Vojvodinci, Banat, around 1900. Bought from Viktorija Dežan in 1954. Dimensions: 136 x 206 cm, inv. no. 1217.

The combination of more decorative interlaces. Much of the surface is occupied by a coloured stripe of the reciprocal pattern and a complex structure with two wefts, one of which is multicoloured brocade. A particularly prominent element is a tapestry stripe in addition to shuttled and brocaded structures.

a. Комбиноване, танко предена неупадљива кудељна нит основе и плава меко предена вунена нит потке, овом ткању у два реципрочна блока, дају каро ефекат.

b. Шарена пруга сложене структуре са две потке од којих је једна украсна вишебојна вунена потка броширана чункањем у два блока.

c. Пруга клечане геометријске орнаментике (платно поткиног лица ткано гужвицама, луткицама испрекидане потке;

У истом детаљу предвојни елемент међу пругама у композицији је уска пруга изведена провлачењем потке контрастне боје уз прескачење више нити основе.

a. The warp is a thin spun neutral thread of hemp and blue softly spun wool, which gives a plaid effect to this weaving in two reciprocal blocks.

b. A coloured stripe of complex structure, woven with two wefts, one of which is a decorative multi-coloured woollen weft brocade, in two blocks, shuttled.

c. Tapestry stripe with geometric ornaments (weft faced plain weave with small skeins of discontinued weft);

In the same detail the ribbed element among the stripes in the composition is a narrow stripe made by pulling the contrasting colour weft and omitting more weft threads.

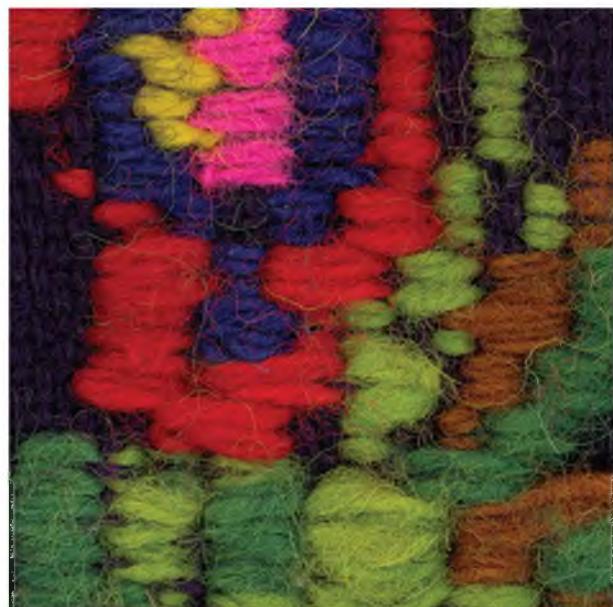
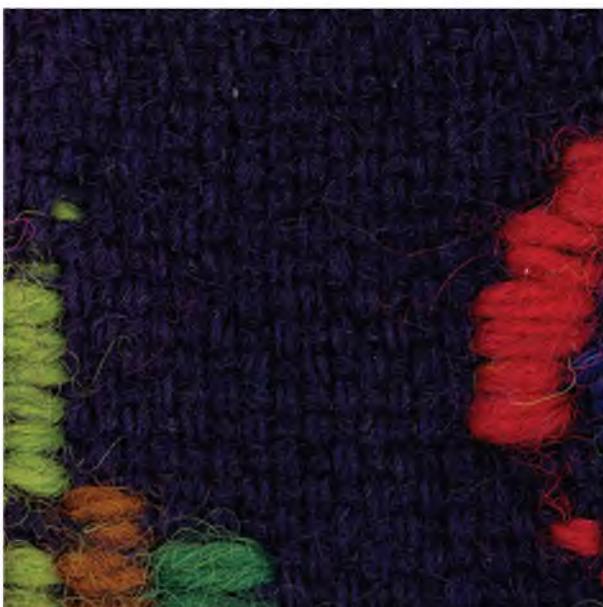
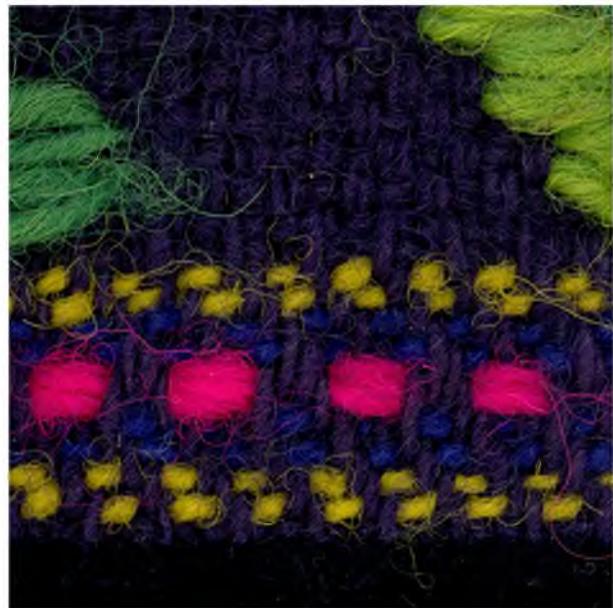

Прегача, Румуни, Бегејци (Мали Торак),
Банат, 1930. Јулијана Петровић продала Музеју
1968. Димензије: 50 x 84 см, инв. бр. 5002.

У ткањима изразито украсних функција
развијена је сложена орнаментација на подлози
директног кепера.

Apron, Romanians, Begejci (Mali Torak),
Banat, 1930. Julijana Petrović sold it to the Museum
in 1968. Dimensions: 50 x 84 cm, inv. no. 5002.

Due to the design of individually woven textiles
with decorative features, a complex ornamentation
on the direct twill as a ground weave is developed.

a. Једнобојне ткане површине су у преплетеју четвроронитног равномерног кепера Z-смештају.

b. Променом шеме ткања потком од кепера, спајањем основиних нити у парове, добија се основа за панама платно, које се у овом случају гради преткивањем једне дебље нити у истој боји, те се добија структура полупанаме.

c. На полупанами је изведена бордурा са детаљем броширања непрекидном потком контрастних боја, преткивањем *на прескок*.

d. Вишебојна цветна орнаментика броширана ручним пребирањем додатном испрекиданом потком од дебље меке вуне јаких боја, као контраст тамној површини ткања.

a. Monochrome woven surfaces are four-threaded even Z twill weave.

b. Changing the twill weave pattern draft by joining the warp threads in pairs, produces grounds for panama weave, which is in this case formed by wefting one thick thread in the same colour, thus producing a half-panama structure.

c. There is a border with continuous brocade details in contrasting colour with skips of four warps, done on half-panama.

d. Colourful floral ornamentation brocaded by finger picking and additional discontinuous weft of thick soft brightly coloured wool, as a contrast to a dark weaving surface.

РЕЗИМЕ ПРОЈЕКТА АРХАИЧНЕ ТЕКСТИЛНЕ ТРАДИЦИЈЕ МУЛТИЕТНИЧКЕ ВОЈВОДИНЕ

Одсека за занате и домаћу радиност Етнолошког одељења Музеја Војводине под радним насловом Архаизми текстилних традиција или Мултиетничка слика традиционалног ткања у Војводини

Некад, 20. марта 2006. године, цитат из предлога пројекта: ...Низ аргумента иде у прилог реализацији једног монографског концепта етнолошког проучавања домаћег ткања који би обухватио све носиоце ткачких традиција ових простора: Неодложност - јер представља нематеријални елемент нестале баштине; Актуелност - у контексту програма нашег Оснивача - *афирмације мултикултурализма и толеранције у Војводини, али и примарног концепта Етнолошког одељења МВ* - проучавања етнолошких карактеристика мултиетничке Војводине; Потреба за афирмацијом концепта и резултата етнологије чији суштински приступ не надомештају ни сродне струке, нити мотивисани ентузијасти;

Уједно, умањивање културолопске штете услед тихог нестајања традиционалних видова живе културе хетерогеног комплекса чији смо савременици и сведоци... завршен цитат.

Сад, Пројекат заокружујемо изложбом *Старинска ткања и заборављени преплетаји* (архаизми текстилних традиција мултиетничке Војводине) током које се промовишу и остали резултати као пригодни програми.

Ова опсежна етнолошка тема сукцесивно је обрађивана као наменски финансиран Пројекат Музеја Војводине, почев од 2007. године. У почетку формулисан као Припрема за Изложбу у перспективи, поступно је давао резултате:

Презентација са летком: Archaic Folk Weaving Technique Traditions among the Multi Population of Vojvodina, прво је представљање резултата проучавања текстилне збирке Етнолошког одељења, на Конференцији Европске мреже текстила, Лондон 2007;

Пригодна публикација: Ткане структуре – преплетаји ткања / Textile Structures – Woven Interlaces, 2013. године;

Истраживања и снимање Блока етно-филмова: Архаични елементи текстилних традиција мултиетничке Војводине, у режији Петра Јовановића, 2014. године;

У оквиру вишеслојног Пројекта, текла је и сарадња са Удружењем ткаља Новог Сада под руководством Мирјане Марковић, кроз анализе и експериментисање са старијим техникама ткања. Резултати се представљају сегментом Архаични преплетаји на савременим разбојима.

PROJECT SUMMARY ARCHAIC TEXTILE TRADITIONS OF MULTIETHNIC VOJVODINA

Section of Crafts and Home Manufacturing, Ethnology Department of the Museum of Vojvodina initially entitled Archaisms of Textile Traditions or Multiethnic Image of Traditional Weaving in Vojvodina

Once, On 20th of March 2006, a quote from the project proposal: ...A series of arguments is in favour of the realization of one monograph concept of the ethnological study of home weaving which would comprise every weaving tradition follower from this area: Promptness – since it represents the intangible element of lost heritage; Contemporariness – in the context of the programme of our founder *Affirmation of Multiculturalism and Tolerance in Vojvodina*. It also includes the primary concept of the department of ethnology of the Museum of Vojvodina – study of ethnological features of multiethnic Vojvodina; the need for the promotion of ethnological concepts and results whose main approach cannot be replaced neither by similar professions nor motivated enthusiasts;

As well as the reduction of cultural damage caused by silent disappearance of traditional aspects of a living culture and its heterogeneous complex, of which we are witnesses... end of quote.

And Now, the project is rounded off with an exhibition *Old Weaves and Forgotten Interlaces* (archaisms of textile traditions of multiethnic Vojvodina) during which other results are also promoted.

Since 2007, this extensive ethnological topic has been successively carried out as a specially funded project of the Museum of Vojvodina. Initially, designed as a preparation for the future exhibition, it gradually achieved results:

The presentation with a leaflet: Archaic Folk Weaving Technique Traditions among the Multi Population of Vojvodina, is the first presentation of the results obtained from the study of the textile collection of the department of ethnology, at the European Textile Network Conference, London 2007;

Publication: Tkane strukture – Prepletaji tkanja / Textile Structures – Woven Interlaces, 2013;

Research and shooting of a series of short ethnological films: Archaic Textile Traditions of Multiethnic Vojvodina, directed by Petar Jovanović, 2014;

This multi-layered project also comprised a cooperation with the Novi Sad Association of Weavers led by Mirjana Marković, by analysing and experimenting with traditional weaving techniques. Results are presented in the segment: Traditional interlaces on modern looms.

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

- Belović-Bernadzikowska, J. (1906): Grada za tehnički rječnik ženskog ručnog rada, Zemaljska Štamparija, Sarajevo.
- Bosić, M. (1992): Ženidbeni običaji Šokaca Hrvata u Bačkoj, Vojvodanski muzej, Posebna izdanja-Monografije XII, Novi Sad.
- Čarolija niti, Vještina narodnog tkanja u Jugoslaviji, Muzejski prostor, Zagreb, 1988.
- Marković, M. (2008): Pokrenimo niti...Naučimo tkati, Ručno tkanje u 13 lekcija, Novi Sad.
- Nikolić, D. (1978): Odevanje graničara Vojne krajine u XVIII i XIX veku, Srpski etnografski zbornik, knj. XCI, Život i običaji narodni, knj. 37, SANU, Beograd.
- Radauš-Ribarić, J. (1973): Kićeni biljac i nordijski Ryij, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena, knj. 49, Zagreb 1983, 515-527.
- Stojanović, M. (1881): Slike iz života hrvatskoga naroda po Slavoniji i Sriemu, Zagreb.
- Suknović, K.: Bunjevačka narodna nošnja, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, <http://www.zkvh.org.rs>
- Босић, Др. М. (1988/1989): Женидбени обичаји код Срба у Срему, Рад Војвођанског музеја 32, Нови Сад 1988/1989, 253-288.
- Бубало-Кордунаш, М. (1932): Народне празноверице из Дероња, у Бачкој, Гласник Етнографског музеја у Београду, Књига седма, Београд 1932 , 83-89.
- Идвореан-Стефановић, Б., Андрапи, О. (2008) Колекција текстилних покривки Музејске јединице Оџаци, Оџаци.
- Идвореан-Стефановић, Б. (2013) Ткане структуре – Преплетаји ткања на основу текстилних збирки музеја у Војводини, Музеј Војводине, Нови Сад.
- Maluckov, M. (1973): Narodna nošnja Rumuna u Jugoslovenskom Banatu, Vojvodanski muzej, Posebna izdanja IV, Novi Sad.
- Малуцков, М. (1988/1989): Збирка пешкира у Војвођанском музеју, Рад ВМ 31, Нови Сад 1988/1989, 205-286.
- Музеј Војводине, Стална поставка, водич, Нови Сад 1997.
- Народна култура Срба у XIX и XX веку, водич кроз сталну поставку, Етнографски музеј у Београду, Београд 2003.
- Отић, Љ. (2012): Руска одлога, Збирка русинска одлога, Завод за културу војвођанских Русина, Нови Сад.
- Филиповић, М. С. (1962): Различита етнолошка грађа из Војводине, Војвођански музеј, Нови Сад.
- Филиповић, М. С. (1953): Српске ношње у Војводини: Посебна издања Научног одељења Матице српске књ. 2, Нови Сад.

**СТАРИНСКИ ПРЕПЛЕТАЈИ
НА САВРЕМЕНИМ РАЗБОЈИМА**

TRADITIONAL INTERLACES ON MODERN LOOMS

Деловање Удружења ткаља Новог Сада, од оснивања 1995. године, усмерено је на *унаређење вештине ручног ткања у циљу очувања и неговања богатства ручно тканих мотива*.

Удружење је развило Курс ручног ткања у складу са савременим светским стандардима обуке ручног ткања на вишенинтним разбојима. Уз ткачке шеме, полазнице су убрзо израђивале сложена рељефна ткања, често налик на фабричке производе. То ипак није задовољавало новопечене ткаље које су у својој заљубљености у раскошна старинска ткања и саме желеле да стварају слична...

Дугогодишња пракса примене традиционалних техника ткања на савременим украсним и употребним текстилијама донела је резултате који су укључени у ову Презентацију као посебна целина на тему *Старинска ткања на савременим разбојима*. На тај начин чланице Удружења ткаља Новог Сада дају посебан допринос заштићити ткања као нематеријалног културног наслеђа и развоју културних индустрија укључених у савремено привређивање што је тренд код нас, у Европи и свету.

Представљени експонати показују разнолике могућности интерпретације архаичних тканих структура и начине њихове адаптације за примену на модеран украсни комадни текстил, као и метражу за израду уникатне одеће.

Пројекат је развијан у сарадњи са Етнолошким одељењем Музеја Војводине. Ткаље из Удружења су биле извођачи низа демонстрација за потребе прикупљања грађе и снимања визуелне документације Одсека за домаћу радиност Музеја. Као учеснице у музеолошким истраживањима процеса домаћег ткања ткаље су имале прилику да упознају и анализирају примерке из музејске збирке. У таквим приликама су прегледале архаичне ткане структуре које су оригинално извођене прстима у два нита и преводиле их у шеме за рад на савременим вишенинтним разбојима. Временом, из почетних узорака, развијеле су се креације групе ткаља из Удружења. Отуда је настало опсежан избор радова чланица Удружења, представљен фебруара 2014. у Етнографском музеју у Београду, изложбом *Преплетаји старинских војвођанских ткања на савременим разбојима*.

Конструкцију пет одобраних примера узорака ткања са ткачким записницима и потребним шемама, публикованих у Каталогу, извела је Мирјана Марковић у сарадњи са Драгицом Микулић, Љиљаном Живковић и Светланом Тордаи.

Since its foundation in 1995, activities of the Novi Sad Association of Weavers have been focused to the improvement of hand weaving with the aim of preserving and cherishing the abundance of hand woven motifs.

The association has created a hand weaving course in line with modern international standards of hand weaving training on multi harness looms. Given the weaving patterns, participants have quickly started making complex relief weavings, often similar to industrial products. However, this was not enough for new weavers whose love for lavish traditional weaves inspired them to create similar items...

Long standing practice of implementation of traditional weaving techniques on modern textiles brought about results included in this Presentation as a separate part entitled Traditional weaves on modern looms. This is how the Novi Sad Association of Weavers contributes to the protection of weaving as non-material cultural heritage and to the development of cultural industries involved in modern economic activities, which is a trend in our country, in Europe and in the world.

Presented exhibits show a wide variety of possibilities to interpret archaic woven structures and how they can be adapted for the application on modern decorative textile items. They also show fabrics for production of unique items of clothing.

The project has been developed in cooperation with the department of ethnology of the Museum of Vojvodina. Weavers from the Association were participating in a series of demonstrations organized with the aim of collecting materials and recording visual documentation in the section for home manufacturing within the Museum. Participation in the home weaving research process enabled the weavers to meet and analyse pieces from the museum collection. They studied archaic weaves which were originally made with finger manipulation using two threads and transferred them in patterns for weaving on modern multi-harness looms. Over time, new designs made by a group of weavers from the Association developed from these initial patterns. As a result, the wide selection of works, was presented in the Ethnographic museum in Belgrade 2014. at the exhibition entitled Traditional Weave Interlaces from Vojvodina Made on Modern Looms.

The construction of five selected weaving samples with weaving notes and necessary patterns published in the Catalogue were done by Mirjana Marković in association with Dragica Mikulić, Ljiljana Živković and Svetlana Tordai.

КОМБИНАЦИЈА ПРЕПЛЕТАЈА УСНИВАЊЕ, ЧЕШАЉ, У ЗЕВ

Уснивање - комбиновање различитих предива у основи (пругаста структура подлога орнаментике);

Чешаљ - две различите боје потке преткивани наизменично (бординга);

Ткање у зев - уткањање додатне украсне потке са потком платна у једном зеву (цветни мотив). У отворени зев се прво улаже украсна потка за шару, намотана као луткица. Затим се у исти зев чунком утаква потка истог предива као основа.

Пример: Детаљ са пешкира, узорак прегледан са инв. бр. 630, Народни Музеј Панчево.

Структура тканине: Уснивање, чешаљ, у зев

Опрема: 4-нитни разбој, брдо потребне густине, 1 чунак, луткице предива у бојама

Предиво: Основа – бело памучно танко предиво и дебље препредено за усновице; Потка - најтање двоструко памучно предиво и знатно дебље препредано у бојама за шару, намотано у луткице.

1.1. Шема сновања: Т. тањи памук; Д. дебљи памук

1.2. Ткачка шема: 1.2.1. понављање; 1.2.2. платно; 1.2.3. чешаљ; 1.2.4. у зев

THE COMBINATION OF INTERLACES WARPING, COMB, IN THE SHED

Warping – the combination of various warp yarns (striped structure is the ground surface of the ornamentation);

Comb – two different warp colours are woven alternately (border);

Shed weaving – weaving of additional decorative weft with a ground weft in the same shed (floral motif). Firstly, a decorative weft for the pattern, wound as a skein, is inserted in the open shed. Then, the weft of the same yarn, wound on a shuttle, is passed through the same shed.

Example: A towel detail, according to inv. no. 630 National Museum in Pančevo.

Structure: warping, *comb, shed*

Equipment: four-harness loom, a comb of required density, a shuttle, coloured skeins of the yarn

Yarn: warp - white cotton thin yarn and thicker yarn plied for warp stripes; weft – the thinnest double cotton yarn and significantly thicker plied in colours for the pattern, wound in skeins.

1.1. Warping draft: T. Thinner cotton; D. thicker cotton

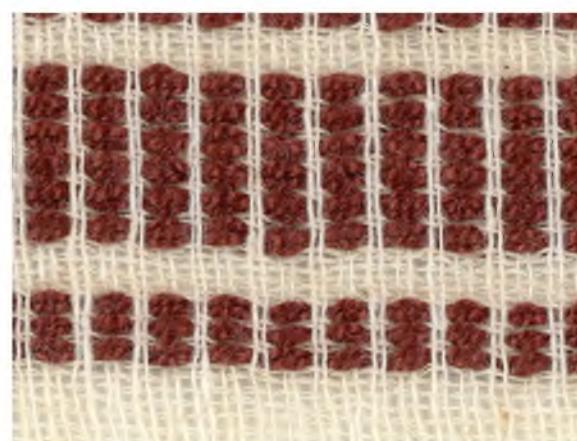
1.2. Weaving draft: 1.2.1. repetition 1.2.2. plain weave; 1.2.3. *comb*; 1.2.4. *in the shed*

T.	36		6		2		6		6		2		8		36	T.
D.		4		2		2		10		2		2		4		D.

6	6	6	6	6	6	6	36	6	2	6	6	2	8	36	
2	10	2	2	2	10	2		4	2	2	2	10	2	2	4

1.2

1.2.1	4		4		4										O
	3			3			3								O
	2			2			2								O
	1			1			1								O
1.2.2	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
1.2.3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
1.2.4	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	
	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	
	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Узорак ткања, рад Драгице Микулић
Увеличани детаљи узорка, 2012.

Weaving sample, the work of Dragica Mikulić
Enlarged sample details, 2012.

ТКАЊЕ НА ДАСКУ

У народу се некад изводило уткивањем украсне потке у зев растворен даском усправљеном међу разбројеним нитима. Када се даска спусти, тка се платно. На тај начин је на старинском разбоју даска служила као трећа нита. Данас се исти преплетај на савременим вишенинтним разбојима изводи помоћу ткачке шеме. За посебно истичање текстуре и шаре, користи се варијанта где се, ивицом орнамента, нит украсне потке оставља у виду петље.

Пример: Шара за пешкир са украсним петљама, изведена на савремени начин, према инв. бр. М.В. 447

Структура тканине: Платно са додатном украсном потком преко 5 основних нити, а испод једне

Опрема: 4-нитни разбој, 1 чунак, луткице предива у бојама

Предиво: Основа памук средње дебљине; Потка памук као у основи и дебљи препреден и удвоствручен памук у бојама за мотив

Ткачка шема: 2.1.1. Понављање; 2.1.2. Платно; 2.1.3. Дизање за украсну потку

WEAVING USING THE SHED-ROD

In the past this kind of weaving was done by inserting a decorative weft in the shed using an additional shed-rod lifted between the warp threads. When the shed is closed, the plain weave is made. In this way, the shed in the old traditional loom was used as a third thread. Nowadays, the same interlaces on modern multi-harness looms are made using the weaving pattern. As a special effect for emphasizing the texture and pattern, at the edges of all ornaments, a decorative weft thread has a loop.

Example: The pattern with decorative loops, done in a modern way, according to inv. no. M.V. 447

Structure: Plain weave with additional decorative weft over 5 warp threads, and below one

Equipment: 4-harness loop, 1 shuttle, coloured yarn skeins.

Yarn: warp is medium thick cotton; weft is cotton as in warp and thicker plied and double cotton in colours for motif.

Weaving draft: 2.1.1. Repetition; 2.1.2. plain weave; 2.1.3. lifting by decorative weft

	4			4			4				O
2.1.1	3			3			3			O	
	2			2			2			O	
		1			1			1	O		

X		X	
X		X	

X	X	X	X		☒	X	X	X	X	
☒					☒	☒				☒
		X								
☒					☒	☒				☒

Узорак ткања, рад Драгице Микулић
Увеличани детаљ узорка, 2012

Weaving pattern, the work of Dragica Mikulić
Enlarged detail sample, 2012.

УКРАСНИ МОТИВ У КЕПЕРУ

Увођење основе по ткачкој шеми кепера омогућава ткање платна и кепера 2/2 и 3/1, за извођење шаре. Тка се кепер 2/2, а у делу где је броширан мотив је 3/1, а платно је преплетај базичног ткања. За зев у кеперу 3/1, подијжу се 3 нити основе, а спушта једна нит, што представља јединицу дужине флотаже потке. Флотаже се изводе разнобојним луткицама преко одређеног броја јединица; почетак и крај флотаже се обавије око јединичних спуштених нити основе. Зев се затвара и ред флотажа преткива платном.

Пример: Интерпретација цвртне бордуре са прегаче, инв. бр. М. В. 5002

Структура тканине: Кепер 2/2, 3/1 и платно

Опрема: 4-нитни разбој, брдо потребне густине, 1 чунак, луткице предива у бојама

Предиво: Основа памук; Потка памук као за основу, а украсна потка дебљи памук у вишембоја.

3.1. Ткачка шема: 3.1.1. увођење; 3.1.2. драп основа; 3.1.3. кепер 2/2; 3.1.4. флотажа и платно; 3.1.5. бордуре

DECORATIVE MOTIFS IN TWILL

Introducing the warp threads according to weaving twill pattern enables weaving of fabric and twill 2/2 and 3/1, for making decorations. The twill is woven 2/2, and brocade motif is 3/1, and plain weave is a ground weave. For the 3/1 shed twill, 3 warp threads are lifted, and one is closed. This is a warp float length unit. The floats are done with colourful skeins over a certain number of units; the float beginning and ending is wrapped around the lowered warp threads. The shed is closed and the float row is woven with plain weave.

Example: interpretation of the floral border from the apron inv. no. M.V. 5002.

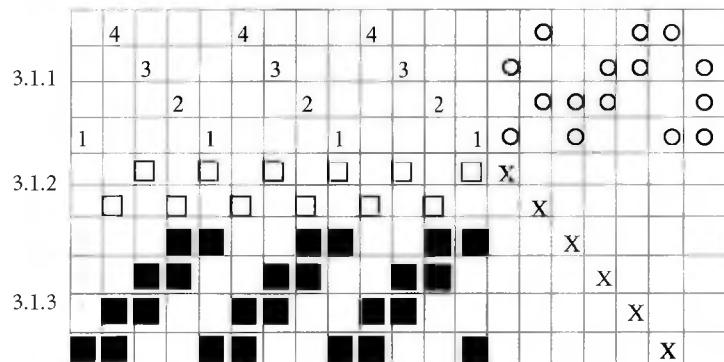
Structure: twill 2/2, 3/1 and plain weave

Equipment: 4-harness loom, comb of necessary density, 1 shuttle, coloured skein yarns

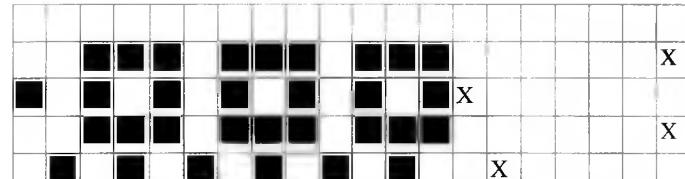
Yarn: warp is cotton; weft is also cotton, and decorative weft is thicker multi-coloured cotton

3.1. Weaving draft:: 3.1.1. threading draft; 3.1.2. tan weft; 3.1.3. 2/2 twill; 3.1.4. floating and plain weave; 3.1.5. border.

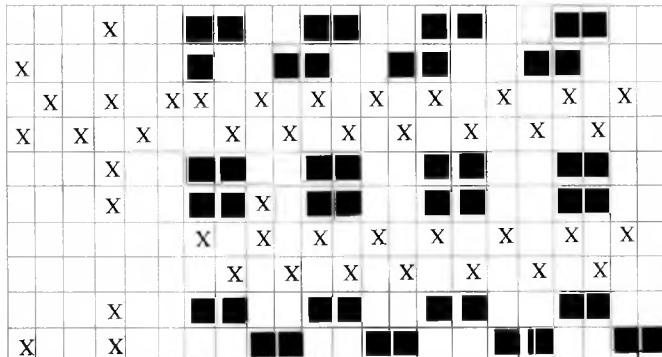
3.1

214

3.1.5

Узорак ткања, рад Мирјане Марковић, 2013.

Weaving pattern, the work of Mirjana Marković, 2013.

Уткивање мотива, снимила Љиљана Живковић

Weaving motifs, photo by Ljiljana Živković

ЧИПКА РАЂЕНА НИТАМА У КОМБИНАЦИЈИ СА ПРЕПЛЕТАЈЕМ САЂЕ

Према ткачкој шеми, основа се у једном делу уводи за чипку, а у другом за саће, наизменично. Добијају се блокови чипке/саћа, онако како су увођени. У осталим деловима су две варијанте вишебојног оверштота.

Пример: Детаљ са столњака

Структура тканине: Рељеф у ком се смењују чипка и *саће*, односно блокови овершота

Опрема: 4-нитни разбој, брдо потребне густине, 2 чунка

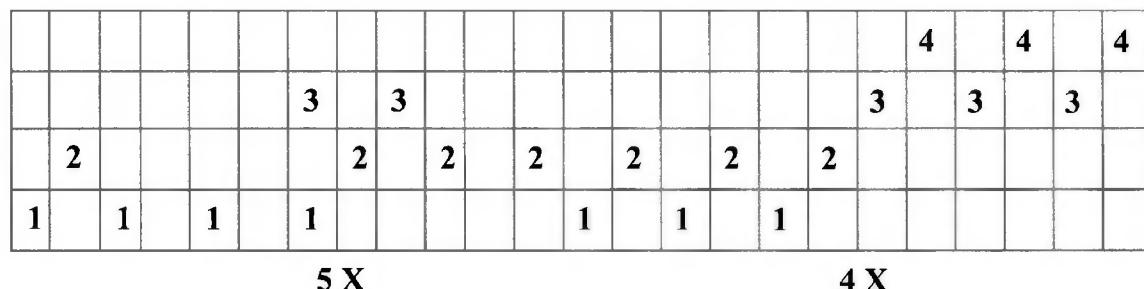
Предиво: Основа памук. Потка: танко памучно предиво и знатно дебље памучно предиво за рељеф саћа

4.1. Шема увођења: 4.1.1. чипке; 4.1.2. сана.

4.2. Дизање: 4.2.1. саће; 4.2.2. чипке; 4.2.3. овершот; 4.2.4. боје.

4.1

4.1.1.

4.2.

4.2.1.

134	234	134	234	134	234	24	
							↓
123	124	123	124	123	124	13	

LACE OF THE LOOM IN COMBINATION WITH HONEYCOMB WEAVE

According to the weaving pattern, one part of the warp is used for the lace, and the other for the honeycomb, alternately. The result is blocks of lace/honeycomb, in the way they were introduced. In other parts are two versions of multi-coloured overshot.

Example: tablecloth detail

Structure: relief where lace and honeycomb i.e. overshot blocks alternate.

Equipment: 4-harness loom, comb of necessary density, 2 shuttles

Yarn: Warp is cotton. Weft: thin cotton yarn and significantly thicker cotton yarn for honeycomb relief.

4.1. Threading draft: 4.1.1. laces; 4.1.2. honeycombs.

4.2. Lifting; 4.2.1. honeycomb; 4.2.2. laces; 4.2.3. overshot 1; 4.2.4. overshot 2.

4.1.2.

4.2.2.

24, 14, 24, 14, 24, 13

4.2.3.

4.2.4.

4 X 13 +			
4 X 24 +			

Узорак ткања, рад Мирјане Марковић
Увећани детаљи узорка, 2012.

Weaving sample, the work of Mirjana Marković
Enlarged sample details, 2012.

ТКАЊЕ НА ПРУТИЋЕ - ОВЕРШОТ (OVERSHOT)

На старинским 2-нитним разбојима се ткало уз додавање импровизованих нитића дизаних прутићима иза нита. За сваки нитић, којих је било и на десетине, разбрајала се основа посебним редоследом. Дизањем прутића руком, стваран је зев за украсну потку. Између редова украсне потке ткало се платно нитама разбоја. Данас су прутићи замењени нитама. Помоћу разноврсних ткачких шема изводи се *оверишот* преплетај са украсним мотивима у потки на 4-нитним, 8-нитним и вишенитним разбојима.

Пример: Детаљ са пешкира

Структура тканине: Кепер са додатном не-прекидном потком у боји

Опрема: 8-нитни разбој, брдо потребне густине, 2 чунка

Предиво: Основа ланено предиво беж боје. Потка предиво као и за основу. Додатна потка две врсте: дебља у истој боји и друга у контрастној боји

5.1. Ткачка шема: • украсна потка; / платно; □ чипка leno

WEAVING ON STICKS OVERSHOT

Weaving on old traditional 2-shaft looms was done with adding improvised sheds lifted with sticks beyond shafts. For every shed, and there were a few dozen of extra sheds, the warp was inserted in particular order. A shed for decorative weft was made by lifting sticks with fingers. Between the rows of decorative weft the plain weave was made using loom shafts. Today, sticks are replaced with shafts. The overshot weave with decorative motifs in the weft on 4-shaft, 8-shaft and multi-shaft looms is executed using various weaving patterns.

Example: Towel detail

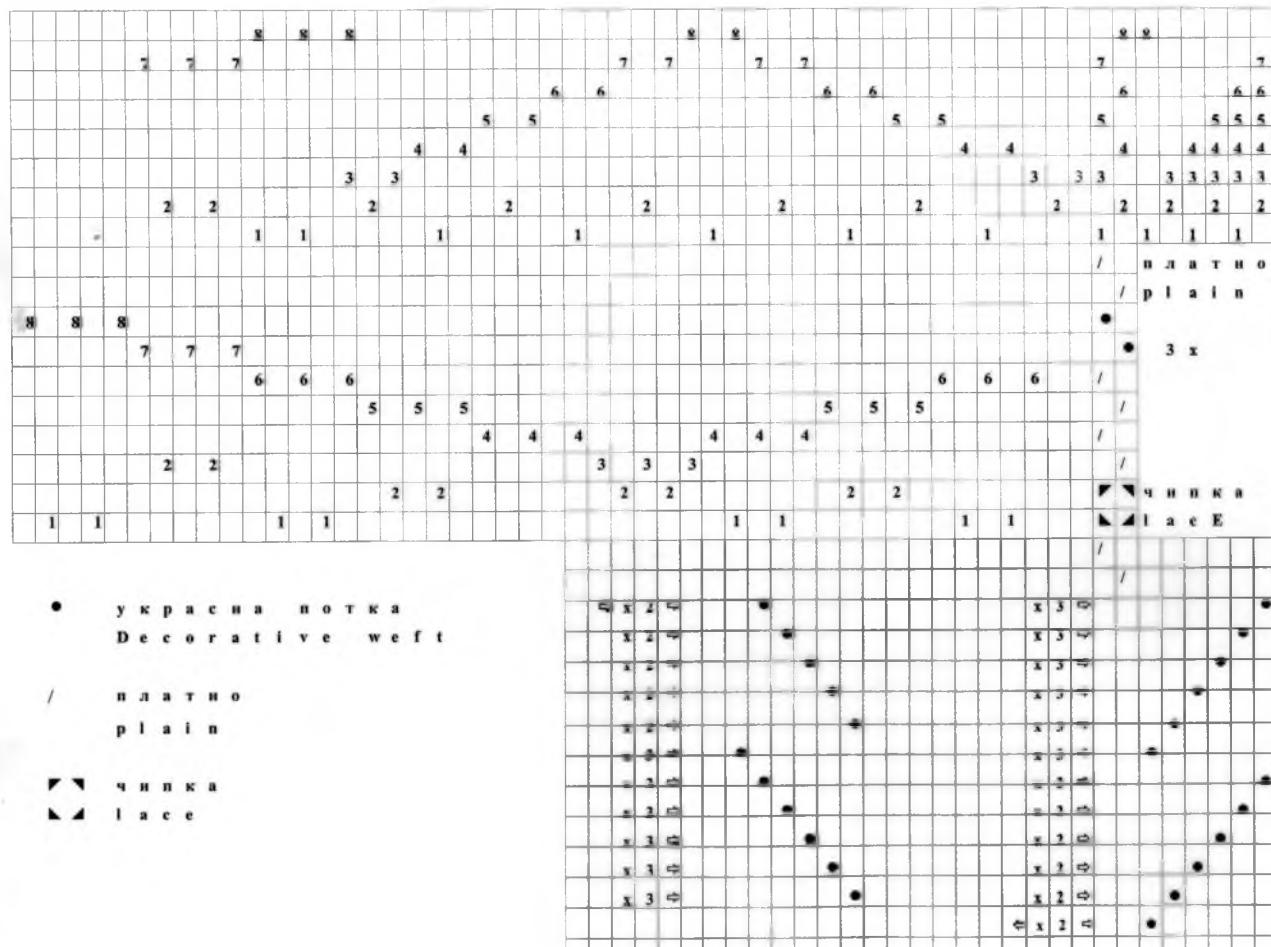
Structure: Twill with additional continuous coloured weft

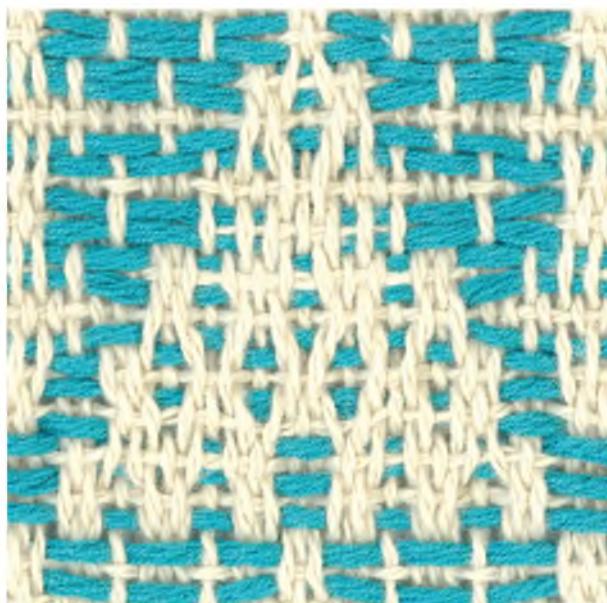
Equipment: 8-shaft loom, comb of necessary density, 2 shuttles

Yarn: Warp is beige linen yarn. Weft is the same as for warp. Two types of additional weft: thicker in the same colour and the other one in the contrasting colour.

5.1. Weaving draft: • decorative weft; / plain weave; □ lace leno

5.1

Узорак ткања, рад Љиљане Живковић
Увећани детаљи узорка, 2014.

Weaving sample, the work of Ljiljana Živković
Enlarged sample detail, 2014.

ИЗРАЗИ ЗАХВАЛНОСТИ

За помоћ уступањем архивских фотографија за поставку и каталог

Етнографском музеју у Београду, колегиницама Марини Цветковић, Вери Шарац, Теодорија Бат и Милени Дашић

Градском музеју Вршац, етнолошкињи Весни Станков

Музеју Републике Српске, Бања Лука, колегију Владимиру Ђукановићу

Кати Сукновић, професорици Хемијско-Технолошке школе, Суботица

Нестики Скендеровићу-Леши, колекционару, Суботица

За дугогодишњу сарадњу на развоју Проекта и актуелну реализацију поставке

Удружењу ткаља Новог Сада, посебно Мирјани Марковић, затим Драгици Микулић, Јильани Живковић, Славици Гаврић...

За посебно активан ангажман на пословима реализације поставке и пригодних публикација

Драгану Тасићу, ШЕВА д.о.о., Ветерник, Нови Сад (извођач изложбене опреме)

Весни и Јарославу Пап, MAXIMA GRAF, Петроварадин, Нови Сад (штампарija)

ACKNOWLEDGEMENTS

For help with giving for usage archival photographs for the Exhibition and Catalog refers to:

Ethnographic Museum in Belgrade, Marina Cvetković, Vera Šarac, Teodora Bhatt and Milena Dašić

City Museum of Vršac, ethnologist Vesna Stankov

Museum of Republic of Srpska, Banja Luka, ethnologist Vladimir Đukanović

Kata Suknović, Professor of Chemical-Technology Secondary School, Subotica

Nestika Skenderović-Leša, Owner of the Private Collection, Subotica

For long-term cooperation in the development of the Project and the current realization of the exhibition refers to:

The Novi Sad Association of Weavers, especially to Mirjana Marković, and then to Dragica Mikulić, Ljiljana Živković, Slavica Gavrić...

For especially active involvement in the affairs of making equipment for the Exhibition and accompanying publications to:

Dragan Tasić, ŠEVA Ltd. Veternik, Novi Sad (Equipment manufacturer)

Vesna and Jaroslav Pap, MAXIMA GRAF, Petrovaradin, Novi Sad (Printing company)

Фотографије

Милица Ђукић, Пешкир, инв. бр. 6726, пешкир, инв. бр. 35, пешкир, инв. бр. 2325, сватовска чутура, инв. бр. 5178, пешкир, инв. бр. 299, поклопац торбе, инв. Бр. 1971, фотографије за корице, плакат, летак, маркер, банер.

Аноним, Свадба у Српском Крстуру, 1972. године, буклијаш, (репродукција) МВ нег. бр. 65160, страна 13.

Јулија Пап, Ткаља Буна Елена, рођ. 1922. за разбојем, Владимировац, 1969. МВ нег. бр. 22419, страна 19.

Ивица Сегеди, Орман у соби, Детаљ изложбе Музејска збирка Руски Крстур, 1976 [каталог поставке], Нови Сад 1976, страна 29.

Милица Ђукић, Детаљ драперије, рад Мирјане Марковић, 2010, страна 74.

Милица Ђукић, Клечани модел, рад Светлане Тордаи, 2013, страна 86.

Photographs:

Milica Dukic, Towel, inv. no. 6726, Towel, inv. no.35, Towel, inv. no. 2325, Wedding flask, inv. no. 5178, Towel, inv. no. 299, Bag cover, inv. no.1971, MV, Photos for covers, poster, flyer, bookmark, banner.

Anonym, a wedding in Srpski Krstur, 1972, the inviter buklijaš (reproduction), MV neg. no. 65160, page 13.

Julija Pap, weaver Buna Elena, b. 1922, at the loom, Vladimirovac, 1969. MV neg. no. 22419, page 19.

Ivica Segedi, wardrobe in a room, exhibition detail, Museum collection Ruski Krstur, 1976 [exhibition catalogue], Novi Sad 1976, page 29.

Milica Đukić, Drapery detail, the work of Mirjana Marković, 2010, page 74.

Milica Đukić, Drapery detail, the work of Svetlana Tordai, 2013, page 86.

CIP -Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

745.52 (497.113)"18/19"(083.824)

ИДВОРЕАН-Стефановић, Братислава

Старинска ткања и заборављени преплетаји: изложба=
Old weaves and forgotten interlaces: exhibition
[автор изложбе и каталога Братислава Идвореан-Стефановић;
превод на енглески језик Мирјана Иванчев; аутори фотографија Милица Ђукић, Љиљана Живковић, Братислава Идвореан-Стефановић]. - Нови Сад : Музеј Војводине, 2014
(Петроварадин: Maxima graf). - [88] стр :илустр. ; 31 x 29 см

Упоредо српски текст и енглески превод. - Тираж 500. -
Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-87723-55-9

1.) Ул. ств. насл.

а) Уметничко ткање - Текстил - Војводина -19-20. в. -

Изложбени каталоги

COBISS. SR-ID 288885511

ISBN 978-86-87723-55-9